

Članica Građanske alijanse

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA za prvi kvartal 2012

Podgorica, 30. mart 2012. godine

I Prethodne informacije

Prvi kvartalni izvještaj Građanske alijanse (GA) za 2012. godinu obuhvata informacije prikupljene u periodu od 1. januara do 30. marta 2012. godine. U radu smo koristili tehnike istraživanja na terenu, pres kliping, analize, intervjue, insajderske informacije i SOS liniju. GA kroz rad svojih članica, Inicijative mladih za ljudska prava i 35 mm, vrši monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori već sedam godina zaredom, a do danas smo objavili šest godišnjih i više kvartalnih izvještaja koji su dostupni javnosti na web sajtovima www.yihr.me i www.gamn.org. Izvještaj obuhvata oblasti koje smo kroz dosadašnji rad prepoznali kao zabrinjavajuće a akcenat je na stanju ljudskih prava u praksi, dok se detaljnija pravna analiza standarda ljudskih prava priprema za godišnji izvještaj. Izveštaj priprema šestočlani tim GA uz podršku Balkanskog fonda za demokratiju (BTĐ). Tokom pisanja izvještaja ostvarena je saradnja i sa kancelarijama UNHCR-a, Centra za prava djeteta Crne Gore, brojnim državnim organizacijama i sa brojnim pojedincima.

Sud za ljudska prava u Strazburu donio je devetu presudu protiv Crne Gore. Brojni građani su se javili kancelariji GA saopštavajući da nijesu dovoljno informisani o procedurama za apliciranje. Zastupnik Crne Gore pred sudom nema svoj sajt za razliku od zastupnika iz država u regionu, što značajno otežava informisanje građana o radu suda. Veliki broj predstavi je odbačen jer nijesu bile osnovane. Po navodima do kojih je GA došla, advokati su u velikom broju slučajeva davali nadu građanima u uspješnost postupka iako se na osnovu prakse suda unaprijed mogla predvidjeti neuspješnost. Deveta presuda je Buocke protiv Crne Gore zbog kršenja člana 6 Konvencije.

U ovom kvartalu, Crna Gora nastavila je put ka Evropskoj uniji. Formirane su radne grupe za poglavlja 23 i 24, a u radu radnih grupa uključeni su i predstavnici nevladinih organizacija. Crna Gora nastavila je uspješan pristup i atlantskim integracijama. Od zvaničnika NATO-a stigle su pozitivne izjave, a u februaru je poslat peti kontingent vojske u ISAF misiju u Avganistanu.

Tokom ovog kvartala objavljeno je više izvještaja koji se odnose na ljudska prava u Crnoj Gori. **Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti (ECRI)** objavila je 21. februara 2012. godine izvještaj o Crnoj Gori (<http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Montenegro/MNE-CbC-IV-2012-005-MNE.pdf>). U izvještaju se konstatuje napredak ali i zabrinjavajuće stanje kada je u pitanju siromaštvo i težak život sa kojim se suočavaju Romi, Aškalije i Egipćani. Zabrinjavajući je i položaj „raseljenih i internoraseljenih lica“ gdje zbog komplikovanih procedura postoji mogućnost da neki od njih ostanu bez državljanstva. Nema adekvatne zastupljenosti nacionalnih manjina u Skupštini i javnim službama. U propratnom saopštenju uz izvještaj navedeno je da Kamp na Koniku predstavlja de facto segregaciju, a da su uslovi u njemu nečovječni i opasni kao i da je Crne Gora usvojila međunarodne pravne instrumente u ovoj oblasti.

Organizacija medija jugoistočne Evrope (SEEMO) objavila je 28. februara 2012. godine izvještaj o slobodi medija u Crnoj Gori [http://www.seemo.org/files/Media%20Scene%20in%20Montenegro%202011%20\(1\).pdf](http://www.seemo.org/files/Media%20Scene%20in%20Montenegro%202011%20(1).pdf). U zaključcima izvještaja navedeno je da je sa dolaskom novog premijera Igora Lukšića promijenjen odnos prema medijima u odnosu na prethodnog premijera Mila Đukanovića. Istaknuto je i da je usvojen pravni okvir u skladu sa međunarodnim standardima i da je Vlada pomagala medijima da opstanu. Međutim, kako je navedeno, potrebna je bolja primjena zakona u praksi ali i da pristup informacijama bude bolji jer je ponekad spor. Novinari koji su imali priliku da razgovaraju sa predstavnicima SEEMA saopštili su da se prijetnja slobodi medija ogleda i kroz politički i poslovni pritisak. U izvještaju se Vlada poziva da riješi sve napade na novinare kako bi pokazala da se zalaže za poštovanje slobode medija.

Fridrih Ebert Fondacija (Friedrich Ebert Foundation) objavila je 28. februara 2012. godine analizu o Crnoj Gori. U analizi se navodi da je Crna Gora i dalje udaljena od evropskih standarda, da nije doživjela smjenu vlasti poslije pada komunizma i da je kao takva polukonsolidovana demokratija sa marginalizovanom opozicijom, civilnim društvom u okovima i moćnim državnim aparatom.

Fridom haus (Freedom House) je u januaru 2012. godine objavio godišnji izvještaj o slobodi u svijetu za 2011. godinu (http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/FIW%202012%20Booklet--Final.pdf). Prema ovom izvještaju, Crna Gora je zadržala status slobodne zemlje. Na skali od 1 do 7, Crna Gora je dobila ocjenu tri za politička prava, za građanske slobode dobila je ocjenu dva, pa je s prosječnom ocjenom 2.5 ocijenjena kao slobodna zemlja, identično kao i za 2010. godinu.

Na indeksu medijskih sloboda koji su u januaru objavili **Reporter bez granica (Reporters without borders)**, Crna Gora je pala za tri mjesta i sada zauzima 107. mjesto na listi (http://en.rsf.org/spip.php?page=classement&id_rubrique=1043). Direktor ove međunarodne novinske organizacije Olivije Bazil kazao je Dnevnim novinama da je do pada Crne Gore došlo zbog paljenja automobila Vijesti, ali i organizovanog kriminala i sive ekonomije koja je u porastu.

Komitet ministara Savjeta Evrope donio je 16. marta 2012. godine set preporuka za Crnu Goru ([https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec\(2012\)1137/2.1bis&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec(2012)1137/2.1bis&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864)). U preporukama se, između ostalog, navodi da Crna Gora treba da obezbijedi nezavisnost sudstva kroz izmjene Ustava u skladu sa preporukama Venecijanske komisije, ojača instituciju Ombudsmana kako bi postala efikasan mehanizam za sprovođenje zakona protiv diskriminacije, poboljšanje zakonskog okvira koji se odnosi na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i ojača nezavisnost medija i da procesuirala sve slučajeve nasilja protiv novinara.

II Institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava

Ustavni sud – Ustavnom sudu Crne Gore dostavljeno je više od 150 ustavnih žalbi u prvom kvartalu. U tom periodu, Ustavni sud održao je sedam sjednica na kojima je razmatrano 133 ustavnih žalbi, od kojih je četiri usvojeno. Jedna od usvojenih žalbi ukida presudu Vrhovnog suda i postupak vraća na ponovno suđenje. Zbog toga je Vrhovni sud Crne Gore 27. februara 2012. godine Vladi Crne Gore i Ministarstvu pravde dostavio inicijativu za izmjenu Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore i njegovog člana 56, koji daje ovlaštenja Ustavnom sudu da usvajajući ustavnu žalbu može ukinuti čak i odluke Vrhovnog suda u cjelini ili djelimično i predmet vratiti na ponovni postupak. Član 56 Zakona o Ustavnom sudu glasi: „Kad Ustavni sud utvrdi da je osporenim, pojedinačnim aktom povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda zajamčena Ustavom, usvojiće ustavnu žalbu i ukinuti taj akt u cjelini ili djelimično i predmet vratiti na ponovni postupak organu koji je donio ukinuti akt". Vrhovni sud smatra da ovaj član treba izmijeniti tako što će se dodati "osim sudovima". Iz Vrhovnog suda smatraju da je ova izmjena potrebna jer se čl. 56 Zakona o Ustavnom sudu kosi sa Ustavom Crne Gore i njegovim čl. 124, jer je Vrhovni sud najviši sud u Crnoj Gori pa sudije Vrhovnog suda smatraju da Ustavni sud ne može imati ovlaštenja višeg instancionog suda u odnosu na Vrhovni sud. Međutim, Milan Marković, predsjednik Ustavnog suda Crne Gore javno je saopštio 2. marta 2012. godine da se ukidajućim odlukama Ustavnog suda ne derogira ustavno određenje da je Vrhovni sud najviši sud, niti se zadire u samostalnost i nezavisnost sudske vlasti već se Ustavnom sudu daje nadležnost da samo onda kada je povrijeđeno ustavno pravo donese odluku. Građani koji se javljaju GA saopštavaju da je Ustavni sud spor i neefikasan jer predugo čekaju na njegovo izjašnjenje. Ministarstvo je u ovom kvartalu bilo otvoreno za saradnju sa NVO sektorom i medijima. Budžet Ustavnog suda za 2012. godinu je 692,353.74 eura.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – Vlada je donijela odluku da dio Ministarstva za ljudska prava pridruži Ministarstvu pravde. Duško Marković, potpredsjednik Vlade i dosadašnji ministar

pravde imenovan je i za ministra ljudskih prava. Sabahudin Delić, pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava istraživaču GA saopštio je 26. marta 2012. godine, da će i naziv Ministarstva biti promijenjen izmjenom Uredbe o Vladi. Po sistematizaciji radnih mjesta u ministarstvu je predviđeno mjesto za pomoćnika ministra za sektor za odnos sa vjerskim zajednicama. Na osnovu informacija sa sajta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u prva tri mjeseca realizovalo je aktivnosti u oblasti prava žena, rodne ravnopravnosti i LGBT prava. Ministarstvo će tokom 2012. godine voditi javnu raspravu o Predlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama i Predlog Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica u Crnoj Gori. Budžet Ministarstva za 2012. godinu je 1,307.602.36 eura.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) – Ombudsman je po novim zakonskim ovlašćenjima i Nacionalni mehanizam za prevenciju torture. Ombudsman Šučko Baković kazao je istraživaču GA da su u pripremi podzakonski akti nakon čega će biti formiran tim koji će vršiti posjete ustanovama u kojima su smještene lica lišena slobode. U ovom kvartalu, Ombudsman je u saradnji sa ZIKS-om i OEBS-om realizovao projekat „Sandučad za pritužbe“. Ombudsman je podnio inicijativu Skupštini za donošenje Zakona o istopolnim zajednicama. Kancelarija Ombudsmana i u ovom kvartalu nastavila je dobru saradnju sa nevladinim organizacijama. Budžet Ombudsmana za 2012. godinu je 544,210.44 eura.

Skupština Crne Gore - Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode - Odbor za ljudska prava i slobode u prvom kvartalu održao je osam sjednica. Odbor je održao konsultativnu sjednicu na kojoj su bili pozvani predstavnici državnih institucija, međunarodnih i NVO organizacija povodom pripreme plana aktivnosti Odbora za 2012. godinu. Na ostalim sjednicama, između ostalog, razmatrane su sledeće teme: Predlog Zakona o zaradama državnih službenika i namještenika, informacije o stanju u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u vezi sa aktuelnim štrajkom zatvorenika, izvještaj Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope o Crnoj Gori i donijeta je odluka o kontrolnom saslušanju Ministra rada i socijalnog staranja povodom situacije u Zavodu „Komanski most“. Odbor je pokazao spremnost na uspostavljanju kontrolne uloge parlamenta u oblasti ljudskih prava i nastavio sa dobrom saradnjom sa međunarodnim i NVO organizacijama.

Savjet za građansku kontrolu rada policije – Savjet za Građansku kontrolu rada policije donio je odluku o rotiranju u predsjedavanju tim tijelom. Svih pet članova savjeta predsjedavaće po jednu godinu. Sada Savjetom predsjedava Jovan Poleksić, koji je izabran ispred Advokatske komore Crne Gore. U prvom kvartalu, Savjet je dobio četiri predstavke od građana, a takođe je u tri slučaja pokrenut samoinicijativno postupak provjere postupanja policijskih službenika. Savjet je u ovom kvartalu održao tri sjednice i dva sastanka sa predstavnicima Uprave policije i Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga iz Ženeve. Građani još uvijek nijesu dovoljno informisani o radu Savjeta i nijesu upoznati sa mogućnostima koje imaju i načinom na koji mogu da mu se obrate. Savjet još uvijek nije pokrenuo sajt iako je prošle godine iz Savjeta saopšteno da je ugovor o izradi web prezentacije potpisan sa firmom „Čikom“. Savjet nema osobu zaduženu za PR, pa se nastupi jednog člana Savjeta, smatraju stavovima Savjeta. Budžet Savjeta za 2012. godinu je 35.001,00 eura.

Fond za manjine – Statutom je definisano da Fond daje podršku aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog

identiteta. Dosadašnji rad Fonda pratile su brojne nepravilnosti koje je utvrdila i Državna revizorska institucija. Trenutno je formirana radna grupa po inicijativi Odbora za ljudska prava i slobode koja će izraditi predlog reforme Fonda i predlog za izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Zbog stupanja na snagu odredbi Zakona o konfliktu interesa, došlo je do promjena u sadašnjem Upravnom odboru jer poslanici više ne mogu biti članovi Upravnih odbora. Odluka o imenovanju predloženih kandidata za novi Upravni odbor trenutno se nalazi pred Administrativnim odborom Skupštine Crne Gore. Budžet Fonda za 2012. godinu je 910.000,00 eura.

Agencija za zaštitu ličnih podataka – Agencija za zaštitu ličnih podataka u prva tri mjeseca 2012. godine, izvršila je 48 nadzora od čega je pet bilo po zahtjevu za zaštitu prava. U ovom periodu, Agencija je donijela devet mišljenja, jednu preporuku i jedno rješenje. U prva tri mjeseca, Agencija nije izrekla nijednu sankciju za utvrđivanje slučajeva kršenja regulative iz oblasti zaštite podataka o ličnosti jer su, kako je saopšteno iz Agencije, otklonjene nepravilnosti. Predsjednik Agencije, Šefko Crnovršanin saopštio je medijima 5. februara 2012. godine da zbog nedostatka novca u budžetu Agencije neće moći da implementira novi Zakon o slobodnom pristupu informacijama. Crnovršanin je saopštio 15. februara 2012. godine i da je Delegacija Evropske unije odobrila nastavak projekta koji se odnosio na sprovođenje Strategije za zaštitu ličnih podataka. Delegacija je krajem novembra 2011. godine suspendovala ovaj projekat zbog neispunjavanja preduslova. Najvažniji preduslovi su, kako je Crnovršanin saopštio, izrada novog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i zapošljavanje prioriternih kadrova. Savjet Agencije za zaštitu ličnih podataka, na sjednici održanoj 18. januara 2012 godine, odlučili su da direktor te institucije Bojan Obrenović ne treba da bude razriješen sa dužnosti. Savjet je razmatrao zahtjev za razrješenje Obrenovića koji je podnio član Savjeta, Aleksa Ivanović, zbog zapošljavanja koja nijesu bila u skladu sa pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta. Budžet Agencije za 2012. godinu je 432,950.25 eura.

III Suočavanje s prošlošću

Pasivan odnos države prema ratnoj prošlosti početkom devedesetih nastavlja se i u prvom kvartalu 2012. godine. Nadležne državne institucije, prije svega tužilaštvo, još uvijek ne traže političku, nalogodavnu ili komandnu odgovornost za počinjene ratne zločine na teritoriji Crne Gore. Po drugi put oskrnavljeni su spomenici civilnim žrtvama ratova 1991 – 2001 u parku na Pobrežju u Podgorici koje je Vlada postavila sredinom 2011. godine. Policija nije identifikovala počinioca/occe koji su razbili spomenik od stakla.

U medijima, ponovo je saopšteno da je Filip Vuković, bivši gradonačelnik Pljevalja, učestvovao u incidentima u Pljevljima početkom devedesetih što je imalo za cilj progon muslimansko-bošnjačkog naroda. Vuković je demantovao ove navode. GA nema informaciju da li je nadležno tužilaštvo pokrenulo istragu u konkretnom slučaju.

Štrpci – Dana 27. februara 2012. godine obilježena je 19. godišnjica zločina koji se dogodio u Štrpcima. Toga dana, 1993. godine, u Štrpcima, iz voza „671“ koji je saobraćao na relaciji Beograd – Bar, pripadnici Vojske Republike Srpske su, pod komandom Milana Lukića, kidnapovali 19 putnika od kojih su bili 18 Bošnjaka i jedan Hrvat, koji su zatim ubijeni. Do danas, jedino su ostaci tri otete osobe pronađeni u jezeru Perućac kod Bajine Bašte. Za ovaj zločin osuđen je jedino Nebojša Ranisavljević, koji je krajem prošle godine odslužio petnaestogodišnju kaznu. Po nezvaničnim informacijama, oko 20 pripadnika ove jedinice učestvovalo je u ovoj akciji. Još uvijek nijesu otkriveni niti procesuirani nalogodavci i inspiratori, kao ni ostali izvršiocci ovog zločina. Liberalna partija Crne Gore saopštila je 16. februara 2012. godine, da država Crna Gora mora kazniti odgovorne za ovaj zločin. Rifat Vesković iz

Demokratske zajednice Muslimana - Bošnjaka Crne Gore, kazao je 16. februara 2012. godine: "Igra sa dušama žrtava i bolom i patnjom njihovih najbližih se nastavlja. Nema kraja ćutanju o zločinu u Štrpcima. Oni koji su zločin pripremili, izvršili i oni koji znaju za izvršioca/e i nalogodavce i dalje ćute". Predsjednik opštine Bijelo Polje, Aleksandar Žurić, primio je 27. februara 2012. godine predstavnike porodica oteatih putnika. Članovi porodica zatražili su podizanje spomen obilježja, socijalnu zaštitu porodica i procesuiranje odgovornih.

Deportacije – Apelacioni sud Crne Gore ukinuo je prvostepenu presudu Višeg suda u Podgorici kojom su devetorica pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova oslobođeni optužbe za deportaciju izbjeglica iz BiH. Predmet je vraćen Višem sudu na ponovno odlučivanje. Viši sud iz Podgorice je krajem marta prošle godine oslobodio optužene zbog nedostatka dokaza. Za deportaciju izbjeglica koje su predate vlastima Republike Srpske a koje su potom ubijene, bili su optuženi Branko Bujčić, Sreten Glendža, Božidar Stojović, Milorad Šljivančanin, Boško Bojović, Milisav Marković, Radoje Radulović, Duško Bakrač i Milorad Ivanović.

Slučaj Morinj - Specijalizovano vijeće Višeg suda u Podgorici kojim je predsjedavala sudija Milenka Žižić osudilo je 25. januara 2012. godine, četvoricu bivših pripadnika JNA na ukupno 12 godina zatvora zbog krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika u sabirnom centru u Morinju 1991. i 1992. godine. Ivo Gojnić osuđen je na dvije, Špiro Lučić i Boro Gligić na po tri godine, dok je Ivo Menzalin, kojem je pritvor produžen, osuđen na četiri godine zatvora. Sud je oslobodio Mlađena Govedaricu i Zlatka Tarlea od optužbe za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Advokat Vladimir Vuleković, branilac Menzalina, naveo je da je nezadovoljan izrečenom presudom i najavio žalbu. Apelacioni sud Crne Gore odbio je kao neosnovanu žalbu koju je branilac optuženog Iva Menzalina uložio ne rješenje o produženju pritvora. Pravna zastupnica žrtava u logoru Morinj, advokatica Tamara Durutović kazala je da po optužnici i nije tražena komandna odgovornost Govedarice i Tarlea, već su oni odgovarali u svojstvu isljednika. Ona je takođe kazala da pretpostavlja da su žrtve nezadovoljne odlukom suda kojom su dvojica okrivljenih oslobođeni dok su ostalima smanjene kazne za po pola godine u odnosu na prošlu presudu. Predsjednik hrvatskog udruženja logoraša, Zdenko Bulić saopštio je nakon presude da su bivši logoraši nezadovoljni i da pravda ni u jednom segmentu nije zadovoljena.

Slučaj Kaluđerski laz – Goran Rodić, advokat Predraga Strugara, saopštio je 1. februara 2012. godine za dnevni list „Pobjeda“ da je Viši sud u Beogradu donio novu odluku kojom se odobrava izručenje Strugara Crnoj Gori. Rodić je kazao da ova odluka nije pravosnažna. Predrag Strugar je prvooptuženi za ratni zločin u Kaluđerskom laz. Ratni zločin u Kaluđerskom laz dogodio se 1999. godine u opštini Rožaje. U aprilu 1999. godine, u Kaluđerskom laz ubijena su 23 albanska civila, među kojima je bilo djece, žena i staraca. Suđenje je održano i u ovom kvartalu saslušanjem svjedoka a pored Strugara kome se sudi, u odsustvu na optuženičkoj klupi su Momčilo Barjaktarović, Petar Labudović, Aco Knežević, Branislav Radnić, Miro Bojović, Radomir Đurašković i Boro Novaković. Dana 28. marta 2012. godine završen je dokazni postupak za ratne zločine u Kaluđerskom laz počinjene u proljeće 1999. godine.

Bukovica – Sjednica Vijeća Apelacionog suda, povodom žalbi Vrhovnog državnog tužioca i porodica oštećenih u slučaju ratnog zločina Bukovica, održana je 22. marta 2012. godine, prenijele su dnevne novine 'Vijesti'. Prvostepenom presudom, Radmilo Đuković, Radiša Đuković, Slobodan Cvetković, Đorđe Gogić, Milorad Brković, Slaviša Svrkota i Radoman Šubarić oslobođeni su optužbe da su počinili ratni zločin protiv čovječnosti. U toj presudi navodi se da nije dokazano da su optuženi samoinicijativno otišli u Bukovicu radi zastrašivanja, torture i nehumanog postupanja prema građanima muslimansko-bošnjačke nacionalnosti, već da su u okviru svojih zakonskih ovlaštenja, kao pripadnici vojske i policije djelovali u okviru zakonskih ovlaštenja radi obezbjeđenja granica i reda i mira. 'Vijesti' pišu da je Svetlana Vujanović, sudija izvjestilac, istakla brojne nedostatke u prvostepenoj presudi te su nagovijestili da se očekuje da oslobađajuća presuda bude ukinuta. Jedan od nedostataka jeste pozivanje na dokaze koji nijesu provedeni na pretresu i da nijesu dio spisa predmeta.

Nakon sastanka predsjednika Opštine Pljevlja, Miloja Pupovića, Ministarstva kulture i direkcije javnih radova, 9. marta 2012. godine saopšteno je da će se 2012. godine oko pola miliona eura uložiti

za gradnju kuća i rekonstrukciju saobraćajne i elektro infrastrukture u Bukovici. Projekat je na povratku Bukovčana počeo je da se realizuje još 2008. godine. Do danas je u putnu i elektro infrastrukturu, kao i izgradnju kuća za povratnike u Bukovici uloženo 2,5 od predviđenih 4,5 miliona eura. Pojedini građani koji su prognani javno su iskazivali nezadovoljstvo realizacijom projekta povratka prognanih i u javnosti su iznošene informacije da su kuće koje na tržištu koštaju oko 15 hiljada eura koštale duplo više. Država nije saopštila informacije koliko je svaka kuća koštala a GA Zakonom o slobodnom pristupu informacija nije došla do tog podatka.

IV Mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje

Ustav Crne Gore zabranjuje mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje, dok za službena lica za koja se utvrdi da su počinili zlostavljanje, Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora do pet godina. Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka zabranjuje licima na službenoj dužnosti svaki oblik torture i mučenja.¹ Pod tim se podrazumijeva namjerno nanošenje tjelesnih povreda, fizička i psihička tortura kako bi se iznudilo priznanje ili informacija, izvršio pritisak ili zastrašivanje po bilo kom osnovu.² Mučenje je apsolutno zabranjeno.³ Država je dužna da istraži svaki navod o zlostavljanju. Komitet protiv torture pri UN smatra da nije neophodno formalno podnošenje žalbe već je dovoljno da žrtva iznese navod kako bi država imala obavezu da bez odlaganja i nepristrasno istraži taj navod. Komitet protiv torture smatra da svako odlaganje istrage duže od 15 mjeseci je nerazumno i suprotno Konvenciji protiv torture.

GA u svom radu prati postupanja policijskih i zatvorskih službenika kao i uslove pritvora i zatvora u Crnoj Gori. GA je registrovala prijavljene slučajeve zlostavljanja i mučenja u zatvorima i od strane policijskih službenika.

Policijska tortura

U ovom kvartalu, GA je registrovala porast broja prijavljenih slučajeva zlostavljanja i nehumanog postupanja službenika policije. Novi direktor Uprave policije Božidar Vuksanović donio je odluku da vrati na posao bivše policijske službenike koji su iznosili navode o švercu na granici i Gorana Stankovića koji je svjedočio da je Aleksandar Pejanović pretučen. Uprava policije nije saopštila šta je urađeno po pitanju navoda za šverc na granici. Odluka o vraćanju policijskih službenika za sada je selektivna jer nije obuhvatila Suada Muratbašića, Envera Dacića i Amila Grbovića policijske službenike koji su po navodima iznijetim u medijima otpušteni jer su govorili o nepravilnostima u radu Uprave policije ili u slučaju Grbovića što je na web stranici Facebook bio član NVO MANS.

GA je registrovala devet slučajeva o navodima koje su građani iznijeli a koji se odnose na neki oblik zlostavljanja ili nehumanog postupanja. U šest slučajeva navodi se odnose na fizičko zlostavljanje a u tri slučaja radi se o navodima o ponižavajućem postupanju. Po našim saznanjima podnijete su četiri krivične prijave protiv službenika policije.

Optužnica za pokušaj ubistva - Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju podiglo je 20. januara 2012. godine optužnicu protiv policijskih službenika iz Berana, Svetislava Barjaktarovića, Grigorija Ščekića,

¹ Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, usvojena je i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN b. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila je na snagu 26. juna 1987. godine u skladu sa članom 27. Jugoslavija je potpisala i ratifikovala ovu konvenciju. Objavljena je u Službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91

²Ibid, član 1

³Ibid, član 2

Milana Boričića, Željka Došljaka, Vlajka Babovića, Miroslava Rakočevića i Danka Jelića zbog sumnje da su počinili krivično djelo pokušaj ubistva. Pomenuti službenici Područne jedinice policije Berane su, kako piše u optužnici, 5. novembra 2007. godine oko 23 časa pokušali da liše života građane Zorana Vasovića, Zlatibora Vrhovca i Nedeljka Pekovića. U optužnici je navedeno da su optuženi na raskrsnici ulica 13. julske i Svetog Save u Beranama ispalili više metaka iz službenih pištolja u pravcu vozila 'Grand čiroki' kojim je upravljao Zlatibor Vrhovac sa kojim su bili Zoran Vasović i Neđeljko Peković koji je od straha pokušao da pobjegne vozilom prema zgradi policije i kružnom toku u blizini autobuske stanice. Tom prilikom, okrivljeni Došljak, Raković, Jelić i Babović uputili su više metaka u pravcu vozila a nastavili su da pucaju i optuženi Barjaktarović, Šćekić i Boričić, navodi se u optužnici. Vozilo se nakon toga zaustavilo kod EKO pumpe, a od ispaljenih metaka, tri zrna pogodila su Zorana Vasovića od kojih je zadobio teške tjelesne povrede, nakon čega je okrivljeni Vlajko Babović više puta udario pištoljem po glavi oštećenog Nedeljka Peković i tom prilikom mu nanio teške tjelesne povrede u predjelu glave. Policijski službenici nijesu suspendovani a oštećeni građani tvrde da policijski službenici vrše pritisak na njih i da nastoje da ih zastraše i isprovociraju. Zoran Vasović je prijavio GA, policiji i medijima incident koji se dogodio 10. marta 2012. godine. Vasović je ispričao da se tog dana oko 23 sata kretao svojim vozilom u centru Berana kada ga je zaustavila policija. Vasović je kazao da ga je zatim policajac Milan Boričić, koji je optužen, pretresao, provocirao tako što ga je dodirivao za testise i izvukao novac iz džepa iz farmerica koji je zatim stavio u svoj džep. Vasović se nakon toga obratio Višem sudu u Bijelom Polju pred kojim se vodi suđenje, Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju, Ministarstvu unutrašnjih poslova, direktoru Uprave policije, Policiji u Beranama sa zahtjevom da ga informišu da li je ispoštovana zakonska procedura protiv optuženih policijskih službenika tj. da li su suspendovani i da li im je onemogućen pristup oružju. Policajac Boričić je demantovao da je prekoračio ovlašćenja ali ne i da je pretresao Vasovića i tom prilikom saopštio da je Vasović pod pojačanim policijskim nadzorom. Suđenje je počelo 21. marta 2012. godine ali je odmah odloženo jer se optuženi policijski službenik Svetislav Barjaktarević nije pojavio na suđenju. Prije početka suđenja došlo je do incidenta. Vasović i Peković kazali su istraživaču GA da je optuženi policijski službenik Vlajko Babović pokušao da unese pištolj u sudnicu. Suđenje je pratio monitor GA koji je potvrdio da je došlo do incidenta ali i da niko od okrivljenih i oštećenih prilikom ulaska u sud nije prošao kroz detektor metala, jer navodno nije bio ispravan tog dana i bio je sklonjen sa strane.

Slučaj Šoškić – Dana 2. februara 2012. godine GA uputila je dopis Vrhovnoj državnoj tužiteljki Ranki Čarapić i Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju povodom još uvijek nerasvjetljene smrti Miroslava Šoškića. GA je zatražila od Vrhovne državne tužiteljke Ranke Čarapić da ubrza istragu u konkretnom slučaju. Više državno tužilaštvo obavijestilo je 3. februara 2012. godine GA da je 26. januara 2012. godine nakon vještačenja Sudsko-medicinskog odbora Medicinskog fakulteta, u predmetu Šoškić, podnijelo sudiji za istragu Višeg suda u Bijelom Polju zahtjev za donošenje naredbe za sprovođenje ekshumacije leša Miroslava Šoškića. Ekshumacija će se obaviti 12. aprila 2012. godine. Miroslav Šoškić je stradao 17. decembra 2008. godine bježeći od policijske potjere. Otac Vladimir Šoškić tvrdi da je policija odgovorna za smrt njegovog sina Miroslava. Medicinski odbor Medicinskog fakulteta iz Podgorice saopštio je da na osnovu odbukcionog zapisnika patološkohistološke analize, proučavanja naknadno dostavljene fotodokumentacije, nije moguće precizno izjašnjenje kako su nastale povrede na glavi (pad, udar, sudar), naročito izgled i lokalizacija preloma lobanje, a što nedvosmisleno zahtijeva rad ekshumacije i reobdukcije, jer će se istim činom neposredno tačno lokalizovati centar preloma i prelomne linije i time uveliko omogućiti otklanjanje postojećih nedoumica.

Slučaj Aleksandra Pejanovića - Osnovno državno tužilaštvo podiglo je optužnicu protiv starješina u podgoričkoj policiji Ratka Rondovića i Dušana Raičevića zbog krivičnog djela nesavjestan rad u službi povodom višednevnog prebijanja danas pokojnog Aleksandra Pejanovića u betonjerci 2008. godine. Krivičnu prijavu protiv Rondovića i Raičevića podnio je Pejanović u maju 2011. godine uz tvrdnju da su znali za njegovo prebijanje tokom pritvora. Oni se krivičnom prijavom terete za krivična djela nanošenje teške tjelesne povrede putem pomaganja, mučenja i zlostavljanja putem pomaganja,

nesavjesnog rada u službi, pomoć učiniocu poslije izvršenja krivičnog djela, falsifikovanje službene isprave putem pomaganja, kao i nepružanje pomoći i neprijavlivanje pripremanja krivičnog djela. U ovom kvartalu zakazana su ali ne i održana suđenja koja bi trebala da budu nastavljena u aprilu. Advokat Pejanovića, Dalibor Kavarić kazao je istraživaču GA: "U navedenom postupku primjetne su razne opstrukcije, pa tako tužilac u optužnici uopšte nije naveo porodicu oštećenog Pejanovića kao subjekte u postupku, iako je upravo oštećeni Pejanović podnio prijavu, dakle porodica neće učestvovati u postupku, neće moći da postavlja pitanja, ispituje svjedoke, predlaže dokaze...Suđenja se odlažu pod raznim izgovorima, npr. ne dođe branilac ili sudija, ili advokat optuženih ili sami optuženi i slično. Tako da glavni pretres praktično nije ni počeo. Optuženi Raičević i Rondović nisu suspendovani a optuženi Ratko Rondović čak je napredovao u službi iako se protiv njega vodi krivični postupak. Važnost ovoga postupka je u činjenici da se radi o starješinama koji su od strane svjedoka Stankovića označeni kao prenosioći naređenje za prebijanje Aleksandra Pejanović, pa bi isti, ukoliko bi postupak bio ozbiljan i efikasan, trebalo da kažu od koga im je saopšteno naređenje. Međutim, s obzirom na navedene opstrukcije i sabotaze postupka, nastupiće relativizacija ili zastarjelost istoga postupka."

Slučaj Vuković - Vladimir Vuković (25) iz Danilovgrada saopštio je dnevnom listu DAN da ga je policija maltretirala 14. januara 2012. godine. Prema riječima Vukovića policija ga je nedužnog uhapsila u blizini objekta „Lovćen osiguranje“ i sa liscama privela u prostorije MUP-a. Kako je saopštio, bilo mu je naređeno da ugasi telefon na dva sata. Nakon tog vremena u prostorije su ušle dvije osobe koje su kazale da on ne odgovara traženom licu i da je pljačkaš viši od njega za glavu. Vuković je i nakon toga bio zadržan jer je utvrđeno da je prošle godine za njim raspisana potjernica. Pustili su ga u 23:30 kada su dobili informaciju da je potjernica van snage jer je Vuković prethodno odležao kaznu od 26 dana zatvora zbog tuče jer nije imao novac da plati kaznu u iznosu 600 eura. Nakon toga, prema navodima Vukovića, inspektori su pocijepali izvještaj koji su prethodno pisali i pustili ga kući. Vuković je zatražio pomoć da ga prevezu jer je kasno i jer nije imao prevoz a inspektori su mu rekli da se snađe.

Slučaj Milović - Navijač košarkaškog kluba 'Sutjeska' iz Nikšića, Marko Milović prijavio je 9. marta 2012. godine da je brutalno pretučen tokom košarkaške utakmice između Sutjeske i Teoda u Tivtu krajem februara. Mediji su saopštili da je Milović kazao da je na njega nasrnula grupa policajaca protiv kojih je najavio tužbe. Prema navodima Milovića grupa policajaca brutalno ga je pretukla, iako on ništa nije uradio osim što se našao iza klupe svog tima. Nakon što je sudija zatražio da se udalji sa terena, jedan policajac ga je izveo iz sale a napolju su ga tukla još trojica. Poslije tog događaja prijavio se u bolnicu gdje su mu konstatovali slomljen vrat na dva mjesta, slomljenu ruku nakon čega je hitno prebačen u Podgoricu. Kako navodi Milović, policajci su ga ostavili u žbunju što je moglo da izazove njegovu smrt. Tivatska policija negirala je navode da su njihovi službenici tukli navijače. Iz policije je navedeno da su samo četvorica policajca obezbjeđivali meč i da im je, nakon što su navijači 'Sutjeske' počeli da lome inventar u sali, saopšteno da moraju napustiti salu pa su upućeni u autobus. Prema riječima jednog od policajaca koji je obezbjeđivao utakmicu, fatio je jedan navijač koji je nađen pored stepeništa na putu ka izlazu. Policajac je takođe rekao da je pomenuti navijač i prije utakmice bio u vidno alkoholisanom stanju i da je to mogući uzrok pada a da povrede nijesu onakve kakvim su predstavljene jer je uz pomoć svojih drugova sam hodao do autobusa pridržavajući se uz njih.

Slučaj Dabanović – Siniša Dabanović prijavio je GA incident koji se dogodio 29. februara 2012. godine. Prema riječima Dabanovića, njega i njegovog ujaka Ivana Nišavića pretukao je službenik policije PJ Podgorica Mihailo Kuča u Dalmatinskoj ulici, nakon kraće rasprave sa jednim građaninom. Kako je

kazao istraživaču GA, vozilo u kojem je Dabanović bio sa svojim ujakom i drugom koji ih je vozio prepriječio je policijski automobil, nakon čega su Siniša i Ivan po izlasku iz automobila pretučeni. Prema navodima Dabanovića, službenik Uprave policije je službenim pištoljem tukao Dabanovića po glavi i na taj način mu nanio lakše tjelesne povrede. Njegov ujak Ivan je prema nalazima ljekara u ovom incidentu zadobio teže tjelesne povrede. Zbog informacija koje je GA dobila da pojedini policijski službenici pokušavaju svjedočenjem da umanje ogovornost kolege Kuča, organizacija se 1. februara 2012. godine obratila Upravi policije sa zahtjevom da dostave informacije o procesuiraju policijskog službenika Kuča i drugih odgovornih policijskih službenika i Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije da istraže cijeli slučaj. Uprava policije je odmah nakon toga na svom web sajtu saopštila da je protiv policajca Kuča podnijela krivičnu prijavu zbog sumnje da je zlostavljao i nanio lakšu tjelesnu povredu Siniši Dabanoviću. Kako su mediji prenijeli 6. februara 2012. godine, Osnovno državno tužilaštvo pokrenulo je istragu. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije 29. februara 2012. godine obavijestilo je GA da je izvršilo provjeru zakonitosti postupanja službenika policije u konkretnom slučaju. Iz Odjeljenja za unutrašnju kontrolu saopštili su GA da su preduzete sve zakonske mjere u cilju utvrđivanja odgovornosti službenika policije Mihaila Kuča zbog načina postupanja u ovom incidentu. Tako je kontrolom utvrđeno da su policijski službenici protiv Kuča podnijeli krivičnu prijavu nadležnom državnom tužiocu zbog postojanja osnovane sumnje da je zlostavljao Dabanovića i da mu je nanio laku tjelesnu povredu. Protiv Kuča je podniet i zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka i predlog za pokretanje disciplinskog postupka.

Slučaj Kekić – Đoko Kekić iz Nikšića prijavio je incident 15. februara 2012. godine. Kekić tvrdi da je doživio torturu u prostorijama policije. On je kazao da je zajedno sa maloljetnim sinovcem, bratom od strica i prijateljem priveden u cilju istrage krivičnog djela razbojništvo, na štetu Ukrajinke Olene Vasilevske. Oni su zadržani pet sati u prostorijama policije. Kekić tvrdi da mu je policija pretresala stan, uzela otiske i DNK. Maltretiranje policije prestalo je nakon identifikacije počinitelja. Kekić je zaposlen na gradilištu „Astra Montenegro“ na Zavali, gdje radove izvodi kompanija koja je u vlasništvu muža Olene Vasilevske.

Slučaj Tomić - Dragan Tomić 21. februara 2012. godine prijavio je GA incident koji se dogodio 16. decembra 2011. godine u Budvi. Tomić je optužio policijske službenike Dragana Drljevića i Eldina Sadikovića da su prekoračili zakonska ovlaštenja tako što su mu nanijeli tjelesne povrede, nezakonito ga lišili slobode, oštetili lične stvari i nezakonito mu oduzeli stvari. Incident se dogodio u Budvi, u mjestu Jaz, kada su pomenuti službenici zaustavili Tomića zbog saobraćajnog prekršaja. Prema tvrdnjama Tomića, policajci su ga pretukli u policijskoj stanici. Tomiću je u pratnji policije pružena ljekarska pomoć u Domu zdravlja u Budvi gdje su konstatovane tjelesne povrede. Tomić je istraživaču GA kazao da smatra da se policija prema njemu tako ponašala zbog toga što je on Srbin, pa su mu i srpsku zastavu iz automobila namjerno oštetili. Tomić je incident prijavio Osnovnom državnom tužiocu u Kotoru, Unutrašnjoj kontroli i Delegaciji Evropske komisije u Podgorici. GA će nastaviti da prati procesuiranje ovog slučaja od nadležnih državnih institucija.

Slučaj Davidović – Darko Davidović iz Podgorice prijavio je dnevnim novinama DAN incident koji se dogodio 10. februara 2012. godine. Davidović je ispričao da je izbačen iz prostorija Područne jedinice Podgorica za upravno unutrašnje poslove dok se informisao o postupku dobijanja crnogorskog državljanstva. Davidović je kazao da je službenica MUP-a kazala službeniku policije da ga isprati do vrata dok ga je policijski službenik putem „zahvata“ ruke izveo van prostorija. Davidović tvrdi da se nije

opirao policajcu i da mu je kazao da će sam da izađe van prostorija. Prema njegovim riječima, službenici su postupili na taj način kada je on kazao da će o dugotrajnom postupku za državljanstvo kroz koji prolazi njegova supruga ispričati dnevnom listu DAN, kada je službenica MUP-a naredila policajcu da ga izbaci.

Slučaj Đurašević – Zagor Žurašević prijavio je incident koji se dogodio u noći između 26. i 27. februara 2012. godine. Naime, Đurašević je ispričao da ga je te noći pretuklo više službenika policije dok je sa prijateljima slušao muziku u kući Braca Drešaja, u podgoričkom naselju Konik. Đurašević je kazao da su policajci došli zbog glasne muzike. Prema tvrdnjama Đuraševića, kada su ga vidjeli, policijski službenici su ga vrijeđali a onda ga pretukli. On je istakao da su ga tukli po glavi i tijelu. Đurašević je podnio krivičnu prijavu protiv više NN policijskih službenika.

Slučaj Jokanović – Savo Jokanović, menadžer podgoričkog ugostiteljskog lokala 'Mint', prijavio je 5. marta 2012. godine incident nakon kojeg je iznio tvrdnje da je policija postupala nezakonito prilikom racije u lokalu. Naime, Jokanović je kazao da su policajci došli u njegov lokal 'Mint' u noći između 3. i 4. marta 2012. godine da izvrše raciju a da mu je tom prilikom jedan policijski službenik zadao nekoliko udaraca. Zatim su ga, istakao je Jokanović, policijski službenici lišili slobode u trajanju od više od dva i po sata. Jokanović je kazao da ga niko od službenika policije nije upoznao sa razlogom zbog kojeg je bio lišen slobode i da mu policija nije dala bilo kakav dokument o privođenju, niti su ga upoznali sa pravima koja ima. Jokanović je slučaj prijavio Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije. NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) podnijela je 5. marta 2012. godine prijavu ministru unutrašnjih poslova Ivanu Brajoviću od koga je zatražila hitnu istragu. Predstavnici MANS-a sumnjaju da je racija u lokalu 'Mint' samo revanšizam i pokušaj zastrašivanja pojedinaca koji podržavaju organizaciju građanskih protesta. Naime, u lokalu 'Mint' je 2. marta 2012. godine održana studentska žurka sa ciljem prikupljanja sredstava za obezbjeđivanje prevoza građana na protest a 4. marta 2012. godine najavljena je aukcija slika crnogorskih umjetnika, takođe u cilju prikupljanja sredstava za prevoz građana na protest. Dana 5. marta 2012. godine iz Uprave policije je saopšteno da su 4. marta u periodu od 1h do 3h iza ponoći, službenici Područne jedinice policije Podgorica sproveli operativno–taktičku radnju 'racija' u osam ugostiteljskih objekata, među kojima i u lokalu Mint. U saopštenju je navedeno da su službenici policije tom prilikom pronašli dva pištolja, od kojih jedan u lokalu Mint, kod građanina T. Đ., zatim da su tokom racije zbog ometanja rada i nepoštovanja naređenja u službene prostorije PJP Podgorica privedeli osam lica protiv kojih su nakon informativnog razgovora podnijete prekršajne prijave. Jokanović je saopštio da ni na koji način nije ometao rad službenika policije. On je kazao da su policijski službenici od njega tražili da napusti lokal ali da je on pokušavao da im objasni da ne može da napusti kasu i da tu mora biti. Kako su službenici policije insistirali da mora izaći on je pokušao mobilnim telefonom da pozove oca ali su ga policijski službenici tada povukli u stranu i počeli da ga šamaraju, kazao je Jokanović. Unutrašnja kontrola rada policije obavijestila je GA da su predložili da policijski službenici koji su sprovodili akciju 'racija' budu opomenuti, jer je Jokanović odustao od traženja odgovornosti policijskih službenika.

Situacija u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS)

Ministarstvo pravde u čijem sastavu je i ZIKS, osnažilo je u ovom kvartalu kapacitete u sektoru za izvršenje krivičnih sankcija, kazala je istraživaču GA Slavica Rabrenović, pomoćnica ministra pravde koja je pred sam kraj 2011. godine imenovana za pomoćnicu ministra za ovu oblast. Iako je mjesto pomoćnika ministra bilo predviđeno po sistematizaciji ono je dugo bilo upražnjeno. U ovom sektoru su

danas tri odsjeka: Odsjek za nadzor nad izvršenjem sankcija i ostvarivanje prava lišenih slobode, Odsjek za kaznenu i prekršajnu evidenciju i Odsjek za uslovnu slobodu. Cijeli ovaj sektor do danas je pokrivala samo jedna službenica, a sada je pored pomoćnice ministra angažovano i još desetak službenika. Po planu, dio posla ovog sektora do kraja godine je i izmjena Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Tim izmjenama predviđeno je da sadašnji Zakon zamijene dva nova i to Zakon o izvršenju kazni zatvora i Zakon o alternativnim sankcijama. Sektor će ove godine pokrenuti i projekte izgradnje zatvora za duge kazne, Istražnog zatvora u Bijelom Polju i izgradnju specijalne bolnice izvan kompleksa ZIKS-a. Ministar pravde i ljudskih prava Duško Marković je saopštio za medije da će ZIKS imati manje samostalnosti u narednom periodu. Komisija za uslovni otpust ove godine postupa po izmjenama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Od početka 2012. godine do 19. februara 2012. godine, 150 osuđenih lica podnijeli su komisiji molbu za uslovan otpust. Nakon 110 razmatranih, komisija je odobrila uslovan otpust za 38 osuđenih lica. Za preostalih 40 čeka se mišljenja o vladanju od Uprave ZIKS-a, nakon čega će komisija zasijedati i donijeti odluku i za ta lica. Slavica Rabrenović kazala je istraživaču GA da je razlog niskog nivoa otpuštenih osuđenih lica na uslovnu osudu taj što je Uprava ZIKS-a dostavila negativno mišljenje o vladanju što je najbitniji uslov za dobijanje uslovnog otpusta. Na osnovu odluke direktora ZIKS-a, a u skladu članom 67 Zakona za izvršenje krivičnih sankcija, za period od januara do marta 2012. godine, 56 lica je uslovno otušteno na slobodu prije isteka kazne zatvora.

Uprava ZIKS-a je i u ovom kvartalu nastavila dobru saradnju sa GA i drugim NVO organizacijama. Na osnovu sporazuma o saradnji sa ZIKS-om istraživači GA u saradnji sa upravom ZIKS-a provjeravali su veći broj navoda o kršenju prava osuđenih i pritvorenih lica i omogućili kontakt i posjete članova porodica sa srodnicima koji izdržavaju kaznu zatvora. U ZIKS-u je u kontinuitetu smješteno između 1.400 do 1.600 lica lišenih slobode ili u prosjeku oko 40% lica više nego što ima smještajnih kapaciteta. U ZIKS-a je zaposleno ukupno 504 službenika, odnosno namještenika. Od tog broja, 393 je zaposleno u Sektor obezbjeđenja. Na osnovu podataka koje je Uprava ZIKS-a dostavila GA, u prva tri mjeseca 2012. godine, osuđena lica počinila su 73 disciplinska prestupa. Najčešći prekršaji bili su narušavanje mira, tuča između osuđenih lica, posjedovanje bilo kakvih nedozvoljenih stvari i predmeta, odbijanje naređenja i uništavanje materijalne imovine. Kao kazna za počinjeni disciplinski prestup u ovom periodu najčešće je izricana disciplinska mjera upućivanje u samicu do 30 dana i ukor. Iz ZIKS-a su naveli da su ovom periodu službenici ZIKS-a deset puta upotrijebili sredstva prinude, dok su se desila tri napada na službenike ZIKS-a. Broj radno angažovanih osuđenih lica je 302, što u odnosu na ukupnu osuđeničku populaciju, kada se izuzmu lica koja su prekršajno kažnjena, predstavlja 50%. U ZIKS-u postoji šest ambulanti koje su raspoređene po organizacionim jedinicama. Na nivou ZIKS-a zaposleno je 20 medicinskih radnika od čega su tri doktora i to specijaliste interne medicine. Iz ZIKS-a su takođe naveli i da još pet ljekara specijalista: internista, psihijatar, radiolog, fizioterapeut i ginekolog u ambulantama ZIKS-a pružaju konsultantske usluge.

Sandučad za pritužbe– Sandučići za pritužbe osuđenih lica Ombudsmanu postavljeni su 24. februara 2012. godine u ZIKS-u, uz podršku OSCE-a. Od sada, ključeve od sandučića imaće samo Ombudsman. U zatvoru u Spuzi postavljeno je devet a još dva sandučeta biće postavljeni u bjelopoljskom zatvoru. Sandučići će se prazniti svakih petnaest dana. Prilikom postavljanja sandučića Ombudsman je saopštio da je sistem žalbi putem pisma i do sada funkcionisao. Međutim, Ombudsman do tada nije imao ključeve od sandučića već su ih posjedovali službenici ZIKS-a. Tokom 2011. godine toj kancelariji dostavljeno je 46 pritužbi od kojih se 26 odnosilo na ZIKS. Jedno osuđeno lice kazalo je 5. marta 2012. godine istraživaču GA da koverte i prazni listovi nijesu podijeljeni osuđenim licima već da je nekoliko brošura stavljeno kod samih sandučadi; zatim da brošure sadrže materijal za informisanje o postupku podnošenja pritužbe Ombudsmanu i list u kom treba upisati pritužbu. Ovo lice kazalo je da nema koverte u kojoj bi se ta pritužba zatvorila prije stavljanja u sanduče, da to otežava postupak jer se osuđena lica plaše da bi službenici ZIKS-a mogli da pročitaju pritužbu prije nego se nađe u sandučetu ili kroz otvor od sandučeta kroz koji se stavlja pismo. Istraživač GA je sa ovim navodima upoznao kancelariju OSCE-a i Ombudsmana. Mediji su 5. marta 2012. godine prenijeli informaciju da su osuđena lica saopštila da im mjesta na kojima su postavljena sandučad ne odgovaraju jer su pod nadzorom

službenika ZIKS-a, tako da je nemoguće predati pritužbu a da se ne zna ko je to učinio. Oni su kazali da sumnjaju da Ombudsman jedino ima ključeve. Ombudsman je 15. marta 2012. godine prvi put otključao sandučad. Kako je saopšteno iz kancelarije Ombudsmana, sedam osuđenih lica podnijeli su pritužbe od koji su se dvije odnosile na rad Ministarstva pravde, četiri na rad ZIKS-a i jedna na rad suda.

Slučaj Petrović – Jedna osoba koja je željela da bude anonimna i koja je kazala da je osuđeno lice, prijavila je putem telefona incident koji se dogodio 24. januara 2012. godine u zatvoru u Spužu. Naime, ova osoba je prijavila da je osuđeno lice Jagoš Petrović prebačen u takozvanu samicu. Istraživač GA je povodom ove prijave, na osnovu Sporazuma o saradnji sa ZIKS-om, kontaktirao Zorana Magdelinića, pomoćnika direktora ZIKS-a i zatražio informacije vezane za taj incident. Magdelinić je obavijestio GA da je Jagoš Petrović osuđen na samicu u trajanju od 18 dana zbog posjedovanja mobilnog telefona. Takođe, na uvid je dostavljena i izjava Petrovića koji priznaje da je pronađen telefon u sobi u njegovom vlasništvu. Magdelinić je saopštio da prema Petroviću nije bilo primjene sile. Uprava ZIKS-a odobrila je da predstavnici GA posjete Jagošu Petroviću. Petrović nam je 24. februara 2012. godine saopštio da je trenutna situacija dobra i da ga niko ne dira ali da se plaši po svoju bezbjednost jer je podnio tužbu protiv ZIKS-a zbog zadobijenih teških tjelesnih povreda. Istakao je da se najviše plaši osвете službenika Velja Perovića za kog je tvrdio da mu je nanio povredu.

Štrajk zbog uslovnog otpusta – Osuđena lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora otpočela su 6. februara 2012. godine štrajk glađu tražeći da Ministarstvo pravde počne da primjenjuje nove odredbe Zakona o izvršenju krivičnih sankcija koje se odnose na uslovan otpust. Naime, na osnovu Zakona o izvršenju krivičnih sankcija propisano je da ministar pravde obrazuje komisiju za uslovan otpust. Komisiju po Zakonu sačinjavaju predstavnici Vrhovnog suda, Državnog tužioca, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva zdravlja, ministar pravde i starješina organizacije. Postupak uslovnog otpusta pokreće se na osnovu predloga organizacije, molbe osuđenog lica ili članova njegove uže porodice. Zakonom je definisano i da prilikom odlučivanja o uslovnom otpustu Komisija pribavlja izvještaj organizacije o radu i vladanju osuđenog lica za vrijeme izvršenja kazne zatvora. U Krivičnom zakoniku u članu 37 stoji da „Osuđeni koji je izdržao dvije trećine, a izuzetno polovinu kazne zatvora ili kazne zatvora od četrdeset godina može se uslovno otpustiti sa izdržavanja kazne, ako se u toku izdržavanja kazne tako popravio da se može sa osnovom očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna ne učini novo krivično djelo“. Osuđena lica su tražila da uslovni otpust počne sa primjenom bez obzira na visinu kazne i krivično djelo, da osuđena lica koja ispunjavaju uslov odmah budu puštena, da se licima kojima je data amnestija u ranijem periodu uslovni otpust računa na preostali dio kazne, a ne na prvobitni, da lica koja izdržavaju kazne a imaju u toku drugi proces dobijaju uslovni otpust na kaznu koju izdržavaju, a da se za drugo djelo brane sa slobode i da se kao uslov postavi samo vladanje zatvorenika a da se izuzme mišljenje policije. Mediji su 7. februara 2012. godine prenijeli informaciju da su osuđena lica koja štrajkuju zaključana u sobe kako bi im bilo onemogućeno da komuniciraju jedni sa drugima. Štrajk je prekinut 13. februara 2012. godine. Iz Ministarstva pravde saopšteno je da su uvažili zahtjeve osuđenih lica. Ministarstvo je obećalo osuđenim licima da će institut uslovnog otpusta funkcionisati u skladu sa zakonom i njihovim zahtjevima.

Video snimci – Tokom štrajka zbog uslovnog otpusta šest osuđenih lica su premještena u zatvor u Bijelom Polju. Dva osuđena lica su iznijela navode da su tom prilikom zlostavljani. Kancelarija Ombudsmana 13. februara 2012. godine zatražila je od Uprave ZIKS-a video snimke kojim bi se potvrdili navodi dva osuđena lica da su bili zlostavljani. Istim dopisom od Uprave je zatraženo izjašnjenje na navode, kopije rješenja za lica koja su uslovno otpuštena za period od stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Direktor ZIKS-a Milan Radović je nakon sjednice Odbora za ljudska prava i slobode koja je održana 2. marta 2012. godine saopštio da je pismeno obavijestio Ombudsmana da snimci nijesu dostupni zbog tehničkih problema. Ombudsman je 6. marta 2012. godine saopštio da do tog datuma Uprava ZIKS-a nije odgovorila na taj dopis i da im nije ništa stiglo povodom zahtjeva od 13. februara. Nakon problematizovanja ovog problema u medijima, GA su se obratili članovi porodica osoba koje su tvrdile da su ih službenici ZIKS-a maltretirali i saopštili da

nije nestajala struja tog dana i da Uprava ZIKS-a ne želi da da snimak jer bi se tada sve saznalo. Članovi tri porodice čiji su srodnici premješteni u Bijelo Polje za vrijeme štrajka obratili su se GA sa navodima da su im srodnici pretučeni. Istraživač GA je na osnovu sporazuma stupio u kontakt sa pomoćnikom direktora Zoranom Magdelinićem i zatražio da Uprava ZIKS-a da omogući da članovi porodica isti dan posjete svoje srodnike. Uprava ZIKS-a je organizovala prevoz članovima porodica do Bijelog Polja koji su posjetili svoje srodnike. Članovi porodica su nakon toga saopštili da navodi o zlostavljanju nijesu bili tačni.

Slučaj Milović – Nina Milović supruga Milivoja Milovića saopštila je istraživaču GA da je njen suprug Milivoje pretučen i da je smješten u samicu. Nina Milović optužila je rukovodioca službe obezbjeđenja Velja Perovića da je pretukao njenog supruga. Veljo Perović je demantovao ove navode 15. februara 2012. godine i saopštio da je Milovićka posjetila svog muža. Perović je saopštio da Milivoje Milović nije bio u samici već je samo premješten u drugo odjeljenje (F) zbog toga jer je pravio probleme drugim zatvorenicima koji nijesu htjeli da štrajkuju.

Slučaj Aleksić – Darko Aleksić iz Nikšića stupio je u štrajk glađu 23. februara 2012. godine zbog, kako on smatra, nezakonite odluke o pritvoru. Aleksić je 22. februara 2012. godine, dan prije nego je pritvoren, putem telefona obavijestio istraživača GA da će stupiti u štrajk glađu isti dan kada bude vraćen u pritvor. Naime, Aleksić je tvrdio da je proveo više od četiri godine u pritvoru i da nema pravično suđenje. Aleksić je pušten iz pritvora 14. februara 2012. godine do pravosnažnosti presude, ali je na zahtjev tužilaštva ubrzo vraćen u pritvor. Aleksić je osuđen na kaznu zatvora od pet godina i deset mjeseci zbog pokušaja ubistva, ali presuda još nije pravosnažna. Iz Uprave ZIKS-a kazali su istraživaču GA da su upoznali nadležni sud sa tim da Aleksić štrajkuje glađu. Aleksić je prekinuo štrajk 28. februara 2012. godine nakon sastanka sa Mušikom Dujovićem, predsjednikom Višeg suda u Podgorici.

Slučaj Kurtagić – Dnevne novine DAN prenijele su 16. marta 2012. godine informaciju sa suđenja Adnanu Kurtagiću da je Kurtagić izjavio da je bio pretučen u Istražnom zatvoru u Spuzu. Prema pisanju DAN-a, Kurtagić je zatražio da bude premješten u Bijelo Polje.

Napadi na službenike ZIKS-a – Dva napada na službenike ZIKS-a dogodila su se tokom marta. U prvom napadu grupa od šest osuđenih lica napala je i razoružala jednog službenika ZIKS-a kako bi pretukli jedno osuđeno lice koje se nalazilo u samici. Povod je bio ranija svađa osuđenih lica. Osuđeno lice koje je pretučeno zadobilo je više tjelesnih povreda. U drugom napadu osuđeno lice je nasrnulo na trojicu službenika i nanijelo im lakše tjelesne povrede. Zatim je više osuđenih lica javilo medijima da su službenici ZIKS-a nakog toga tukli lice koje ih je napalo.

V Politički motivisano nasilje

GA je i u ovom kvartalu registrovala prijavljene napade, prijetnje i niži nivo komunikacije u medijima. Bivši policijski službenici koji su napustili državu zbog navoda da im država nije obezbijedila sigurnost zbog svjedočenja o švercu na granici biće ponovo angažovani u Upravi policije.

Slučaj Bojović – Vera Bojović, direktorica Doma zdravlja u Pljevljima, izdala je 13. marta 2012. godine saopštenje za medije u kom je navela da je njen sin 7. marta 2012. godine napadnut od strane nepoznate osobe koja je bila naoružana. Nepoznata osoba udarila je njenog sina pištoljem po glavi. Tom prilikom njen sin je zadobio povredu a pomoć mu je ukazana u Kliničkom centru Crne Gore, navedeno je u saopštenju. Vera Bojović je u saopštenju još navela: „Obzirom da sam izložena neviđenom nasilju, pravnom, partijskom, psihološkom, moralnom a sada i fizičkom na člana moje porodice, primorana sam, iako to nijesam željela, da o ovome obavijestim javnost“. Dnevne novine Vijesti, nekoliko dana prije saopštenja Vere Bojović, pisale su da je Vlada razriješila člana Upravnog odbora Doma zdravlja u Pljevljima, Radivoja Ječmenicu, kako bi u ponovljenom postupku umjesto direktorice Bojović bio izabran njen protivkandidat Ilhan Tursumović, favorit opštinskog odbora DPS. Vlada je razriješila Ječmenicu pošto je Upravni odbor treći put za direktora te ustanove izabrao Veru Bojović. Vijesti su navele da je Opštinski odbor DPS bio protiv takve odluke.

Slučaj Nikolaidis – Portal analitika objavio je 13. januara 2012. godine kolumnu „Šminkanje političkog monstruma“ koju je napisao crnogorski pisac Andrej Nikolaidis a koja je izazvala veći broj reakcija. Nikolaidis je i savjetnik predsjednika Skupštine Crne Gore, Ranka Krivokapića. Nikolaidis je u kolumni pisao povodom dvadesete godišnjice Republike Srpske. U jednom pasusu Nikolaidis je napisao: „Civilizacijski iskorak bio bi i da je Bole upotrijebio dinamit i puške koje je sakrio u dvorani u kojoj su glavari, duhovnici i umjetnici proslavljali dvadesetogodišnjicu postojanja RS. Da je Bole, recimo, nezadovoljni radnik, koji je shvatio da su nacionalni i vjerski antagonizmi samo maska pod kojom elita skriva temeljni antagonizam svakog društva, onaj klasni. Da je Bole, recimo, rekao: jesam Srbin, ali sam i radnik, stoga ću u zrak dići one koji su me opljačkali – ne bi li to bio civilizacijski iskorak? Bila bi to, još, i poetska pravda. Ali to je, avaj, razlika između fikcije i stvarnosti: fikcija, naime, za razliku od stvarnosti, ima smisla. Ovako, Boletu će suditi za poetsku pravdu u pokušaju.“⁴ Bole u Nikolaidisovom tekstu je Bogdan Stanišljević, građanin iz Republike Srpske, koji je, kako su mediji prenijeli, uhapšen jer se sumnja da je unio veću količinu naoružanja u sportsku dvoranu 'Borik' uoči održavanja svečane akademije povodom obilježavanja 20 godina postojanja Republike Srpske.

Vlada Srbije je 17. januara 2012. godine uputila protestnu notu Ministarstvu vanjskih poslova povodom autorskog teksta Andreja Nikolaidisa. Ministarstvo vanjskih poslova saopštilo je 18. januara, da stavovi Nikolaidisa ne odražavaju zvanične stavove Crne Gore.

Članovi beogradskog Foruma pisaca pozvali su 17. januara 2012. godine, da se odmah obustavi „ova fatva i poziv na linč“ koju su pokrenuli pojedini beogradski mediji protiv Nikolaidisa.

Iz NVO Akcija za ljudska prava iz Podgorice saopštili su 18. januara da: „Iako jedna rečenica u tekstu „Šminkanje monstruma“, Andreja Nikolaidisa, istrgnuta iz konteksta, može da izgleda kao govor mržnje i zagovaranje nasilja, tekst mora da se sagleda u cjelini, pa da se vidi da je njegova suština u tome da se ne zaboravi genocid u Srebrenici, da se ne zaboravi da su i Republika Srpska i Srbija za njega odgovorne i da je tekst zapravo krik protiv ponavljanja takvih stravičnih zločina, kojima na žalost obiluje ljudska istorija“.

Sam Nikolaidis 19. januara 2012. godine za dnevne novine Vijesti kazao je da je sporni odlomak u tekstu „kristalno jasna socijalna metafora. Zamišljeni radnik Bole, za koga ja kažem, šta bi bilo kad bi bilo, u jednom momentu kaže da mu je dosta nacionalnih podjela, da mu je dosta etničkih podjela, da je on napokon razumio da su sve te podjele maska koje skrivaju elementarnu podjelu – onu na siromašne i bogate.“

Društvo nezavisnih književnika crnogorskog P.E.N. centra 19. januara 2012. godine osudili su kako su u saopštenju naveli „medijsku hajku na Nikolaidisa“. Kolegijum predsjednika Skupštine Crne Gore 24. januara 2012. godine, odbio je da osudi Nikolaidisov tekst kao govor mržnje. Kolegijum je na zasjedanju razmatrao zahtjev šefa poslaničkog kluba SNP Aleksandra Damjanovića da se sporni tekst ocijeni kao govor mržnje. Udruženje novinara Republike Srpske, kako su mediji prenijeli 19. januara 2012. godine, podnijelo je krivičnu prijavu protiv Andreja Nikolaidisa, zbog podstrekavanja terorizma u konkretnom tekstu.

U dnevnom listu „Pobjeda“, koji se finansira iz budžeta, objavljen je serijal tekstova u kom je registrovan niži nivo komunikacije sa uvredljivim sadržajima. Iz serijala navodimo sledeće primjere:

Slučaj Pavićević – U dnevnom listu 'Pobjeda' 30. januara 2012. godine, objavljen je tekst „Pismo iz Sarajeva-Miloševićevski komesar u raši“⁵, književnika Marka Vešovića. Tekst se bavi kritikom rada dnevnih novina Vijesti a kritika se posebno odnosi na objavljeni intervju u Vijestima sa predsjednikom Liberalno demokratske partije Srbije (LDP) Čedomirom Jovanovićem. U tekstu se kritikuje i rad novinarko koja je pripremila tekst intervjua Tanje Pavićević. Za Tanju Pavićević, Marko Vešović je napisao „Kusovac je u feljtonu donio originalni Jovanovićev intervju od koga je Tanja Pavićević, miloševićevski komesar u raši, služeći se sedmobataljonskom strategijom u specijalnom ratu

⁴ Cijeli tekst možete vidjeti na sledećoj adresi <http://www.portalanalitika.me/politika/komentari/47926-minkanje-monstruma.html>

⁵ Cijeli tekst možete pogledati na web stranici dnevne novine Pobjeda: <http://www.pobjeda.me/2012/01/30/marko-vesovic-milosevicevski-komesar-u-rasi/>, posjećen 1. februara 2012. godine.

protiv Đukanovića i uvjereni da su Jovanović i LDP servis Vesti, skrojila falsifikat koji vrišti od neprofesionalnosti i zloupotrebe medijske moći, kako bi intervjuisanog nagnala da dokaže njene unaprijed zgotovljene teze, pa je zaslužila da uđe u naše djelce. Obesmrćena kao muva u ćilibaru, dopuniće našu ionako bogatu kolekciju nesoja, čak ne vjerujem da u Nezavisnoj postoji knjiga sa više ološi. Najveći među njima, Kesedžija i Goveče Sa Krštenicom, kad su u Vestima postali Milove sluge i zatim maznuli milione, držali su se Dostojevskog: „Bogatstvo zadobija samo onaj koji se usudi da se sagne i da uzme ga.“; ... „Ovo što je Pavićevića uradila od Jovanovićevog intervjua podsjetilo me na razgovor s prijateljem: Crnogorke su mnogo bolje od Crnogorca. I uopšte, žene su bolje od muškaraca, rekao sam. „Naravno da su bolje. Nema ko da ih iskvari. Jer žene nemaju žene“, rekao je. Da njegov sarkazam nije bio sasvim bez osnove dokazuje Pavićevića, poskočno slušče dva mafijaša koje svoj nemoral nosi gordo kao vjerenički prsten“;... „Nije isključeno da je ta guska samo potpisala intervju koji je ručni rad Govečeta Sa Krštenicom, najdarovitijeg falsifikatora u Nezavisnoj, iza Jeksija i Amfija, naravno, te nije čudo što je prvi postao njegov kućni pisac, a potomji ga krstio rukom šefa svog kabineta“. Novinarica Pavićević je kazala istraživaču GA da neće podnijeti tužbu protiv Pobjede i autora teksta. „Dakle, ja neću nikoga da tužim, jer je kod mene inkriminisan tekst izazvao žaljenje. Kući su me učili da kada uočim da neko pada, i drži se za liticu, bez obzira na to što uzvikuje, pomognem ili stanem sa strane, nikako da ga ne guram u ponor. Pobjedu iz tog razloga neću da tužim. Hoću taj list da pamtim kao medij koji je nekada imao renome. Glavnog i odgovornog urednika Srđana Kusovca takođe neću da tužim jer je on to već sebi učinio zaboravljajući na ljudske i profesionalne standarde. A naročito ne želim da tužim čika Marka Vešovića, nekadašnjeg borca za ljudska prava i sjajnog književnog kritičara, koji se preko feljtona Pobjede obračunao sa ljudima koji su nekoliko decenija mlađi od njega i koje on nikada nije sreo, a o kojima je iz ko zna koje ruke čuo kako kritikuju aktuelnu političku vrhušku i Mila Đukanovića“, kazala je Pavićevića istraživaču GA.

Slučaj MANS – U dnevnom listu 'Pobjeda' 31. januara 2012. godine objavljen je tekst „Manipulatorska agencija nacionalnog srozavanja“⁶ koji je potpisao Janko Vujović. Pisac u tekstu kritikuje rad NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS). Tako o MANS-u Janko Vujović piše: „MANS. Ne znam što bi to trebalo da znači. Vjerovatno Manipulatorska Agencija Nacionalnog Srozavanja (Crne Gore). Pitam se po stoti put da li država Crna Gora uopšte postoji. Ako postoji onda ili je gluva ili slijepa ili nešto gore od oboje – nije je briga. Kako drugačije objasniti da jedno nedonošče vodi otvoreni rat protiv države Crne Gore i svega onoga što bi moglo na bilo koji način koristiti državi Crnoj Gori a time i svim njenim građanima pa na koga se osjećali. Ta neprijateljska agencija je do sada proćerala sve strane investitore u Crnoj Gori i stvorila atmosferu hajke, progona, prijetnje, netrpeljivosti, mržnje prema svakome ko je bilo koji novac uložio u Crnu Goru. Kriminalno djelovanje ove zločinačke strane agenture seže dotle da i samu državu Crnu Goru smatra kriminalnom organizacijom. Ovih dana smo mogli videti te spodobe koje uzvikuju kako se Crna Gora ugrađuje u cijene električne energije. PDV ili prosto rečeno porez koji postoji od kad postoje i države i na kojem počiva svaka država na svijetu ovi neprijatelji Crne Gore nazivaju „ugrađivanjem države“. Država je dakle kriminalna organizacija koja reketira građane. Što iza toga treba da slijedi; pa svakako oružana pobuna protiv „kriminalnog udruženja zvanog Država Crna Gora“. Iz ovih razloga sam upotrebio neke izraze koji se ne mogu smatrati ni vrijeđanjem ni „govorom mržnje“ kad je riječ najcrnjem obliku rata protiv postojanja države Crne Gore“. Vuk Maraš iz MANS-a kazao je istraživaču GA 1. februara 2012. godine da Pobjeda umjesto da se bavi novinarstvom, bje privatne bitke u ime političara vladajuće koalicije, a o trošku poreskih obveznika, što je skandalozno te da je način kojim se oni obračunavaju sa onima koji se usude da misle drugačije od Vlade oslobođen bilo kakvih, najosnovnijih etičkih normi i standarda. Maraš je kazao da neće slučaj procesuirati pred nadležnim institucijama.

Slučaj Perović-Korać – U dnevnom listu 'Pobjeda' od 27. februara i 24. marta 2012. godine, književnik Marko Vešović i novinar Šeki Radončić odgovarajući na tekstove novinarkne nedjeljnika 'Monitor' Milene Perović Korać u kojima piše da Vešović i Radončić nastoje da skinu odgovornost Mila

⁶Cijeli tekst možete pogledati na web stranici dnevne novine Pobjeda <http://www.pobjeda.me/2012/01/31/janko-vujovic-manipulatorska-agencija-nacionalnog-srozavanja/>, posjećen 2. februara 2012. godine.

Đukanovića za ratni zločin „Deportacije“ pišu na sledeći način: „...Samo guska može reći da je teško iskompromitirani pandur opasan za bilo koga. Ali nije isključeno nešto drugo: zakleli smo se da ćemo Mitingaševu ćurku odučiti od laganja ili poginuti. Naravno, to novinarsko smeće od laganja neće odučiti niko, jer kad ne bi lagala, ne bi umjela misliti, i uz to laže po zadatku, tačnije, na uvce joj laži šapuće Mitingaš koga smo činjenicama ušutkali, ali nek Milena sebi uvrze u glavu: dobiće nogom u ono ispod leđa kad god o nama bilo šta slaže, sitno ili krupno, svejedno...“; „...Ali Mitingaševo pašče s rašom laže da ih bombardujemo neistinama, jer nikom od njih, pa ni Kerovički, nikad nije bila ni u peti, a kamoli u pameti, namjera da pobije i jedan redak od 260 strana, koliko smo dosad objavili u Pobjedi. Ipak ta tuka kaže da ih bombardujemo neistinama, jer misli da su, kao prije sedam mjeseci, kad je Kesežija bio onaj koji u javnosti duje i kuje, čitaoci obavezni da njenu laž prime k znanju kao presudu Vrhovnog suda koja se ne komentariše. Kerovičku ćemo odučiti i od te navike: dobiće po svom velecijenjenom prknu kad god nas lažovima proglasi bez dokaza ili bar pokušaja analize onog što pišemo u Pobjedi...“; „...Milenu Kerović - Kočan je, vidi se i zatvorenih očiju, gospoče koje nikad nije u ruku uzelo ništa teže od kite, kako u mom prevodu glasi ruski aforizam, ali njena prepiska veli da Mitingašev ker lajanjem na mjesec zarađuje platu...“; „...Taj siledžija jedan sud proglašava sudom „medijskih krugova“ i još traži da mu položi račun zašto je objavljen intervju s ličnošću „relevantnog za svakog novinara na ovoj planeti“, ali ne za popisanu Kerovičku iz popisanog Monitora...“. „...Kerovička je odgojno zapuštena, a takve žabe volimo secirati...“.

Slučaj Mugoša-Radulović – Gradonačelnik Podgorice, Miomir Mugoša u martu je javno saopštio da je dobio prijetnje od nekih predstavnika sudstva i da su među njima neki predsjednici sudova a da za sve to ima pismene dokaze. Nakon toga, Mugoša je saopštio i da mu je prijetnje uputio predsjednik Upravnog suda Crne Gore, Branislav Radulović. Radulović je 19. marta 2012. godine odbacio optužbe da je Mugoši slao prijeteće poruke. Radulović je saopštio da je Mugoši poslao telegram koji ne sadrži prijetnje već samo upozorenje da gradonačelnik ne može ocjenjivati rad predsjednika Upravnog suda. Radulović je pozvao Mugošu da javno objavi telegram.

Slučaj Mandić – Andija Mandić, predsjednik Nove srpske demokratije 22. marta 2012. godine, javno je optužio djelove Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB) povezane sa organizovanim kriminalom, da su pokušali da ubiju njegovog bratanića Danila Mandića. Mandić je istakao da su zagoričani M.V. i D.V. presreli njegov bratanića Danila Mandića i nanijeli mu teške tjelesne povrede. Mandić je kazao da je glavni razlog za taj napad njegova politička aktivnost u vezi sa otvaranjem parlamentarne istrage i utvrđivanjem konkretnih činjenica o korupciji prilikom prodaje Telekoma Crne Gore.

VI Pravo na pravično suđenje

Iako je Crna Gora ratifikovala Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja garantuje pravo na pravično suđenje, u javnosti postoji veliki broj žalbi na nepoštovanje prava na pravično suđenje. Konvencija garantuje svakom, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, da ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Tako, po Konvenciji svako ko je optužen za krivično djelo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona. Ustav Crne Gore propisuje da svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.

Besplatna pravna pomoć – Od početka 2012. godine počela je primjena Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Zakon definiše da besplatna pravna pomoć podrazumijeva potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova. Zakon propisuje da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju fizička lica koja prema svom imovnom stanju nijesu u mogućnosti da ostvare pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i

svoje porodice. Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć otvorene su u pojedinim Osnovnim sudovima u Crnoj Gori. Na osnovu podataka na sajtovima sudova, kancelarije za besplatnu pravnu pomoć su otvorene u Osnovnom sudu u Rožajama, Osnovnom sudu u Bijelom Polju, Osnovnom sudu u Beranama, Osnovnom sudu u Pljevljima i Osnovnom sudu u Podgorici. Na osnovu informacija koje GA posjeduje još uvijek nije poznato koliko će realizacija projekta besplatne pravne pomoći koštati i još uvijek nijesu izdvojena sredstva za funkcionisanje besplatne pravne pomoći, već se ta sredstva obezbjeđuju iz budžeta sudova. Funkcionisanje ovog instituta za prva tri mjeseca pokazalo je određene nedostatke koji se najbolje mogu sagledati u slučaju Turković.

Srdan Turković iz Mojkovca obratio se GA 2. februara 2012. godine, tražeći savjetodavnu pomoć kako može da ostvari pravo na besplatnu pravnu pomoć u podgoričkom Osnovnom sudu. Turković je kazao da mu niko u Osnovnom sudu u Bijelom Polju, pred kojim se vodi njegov postupak, nije saopštio da ima pravo na BPP. Srdan Turković tvrdi da je žrtva policijske torture koja se dogodila sredinom 2011. godine. Turković je član porodice koja prima materijalno obezbjeđenje porodice i lice je sa govornom manom. Turković je za BPP čuo iz medija. Turkovića su policijski službenici optužili da je ometao službeno lice u vršenju službene radnje. Zbog tog procesa, Turkoviću je bila potrebna besplatna pravna pomoć za pisanje žalbe povodom donošenja rješenja za pokretanje istrage protiv njega. Rok za žalbu bio je tri dana, a ostao je još jedan dan. Istraživač GA je zajedno sa Turkovićem otišao u zgradu Osnovnog suda u Podgorici. U zgradi suda saznali smo da je radno vrijeme kancelarije za BPP od ponedjeljka do četvrtka, samo do 13 sati. Iz kancelarije su nam potom saopštili da oni nijesu nadležni da daju BPP osim za građane sa prebivalištem iz Podgorice. Iako je rok bio kratak i trebalo je brzo reagovati, kazali su nam da je to previše kratak rok da se bilo šta može učiniti. Prema njihovim riječima, kada se podnesu dokumenta neophodna za dobijanje besplatne pravne pomoći rok za odobravanje pravne pomoći može trajati od tri do 15 dana. Kako se ne bi propustio zakonski rok, GA je pružila pravnu pomoć Turkoviću. Turković je podnio zahtjev za BPP u kancelariji u Osnovnom sudu u Bijelom Polju, međutim, nedjelja dana nije bila dovoljna da mu se dodijeli BPP pa se na suđenju pojavio bez advokata.

Slučaj Ščekić – Dana 24. januara 2012. godine, Apelacioni sud zvanično je dostavio Višem sudu u Podgorici odluku o ukidanju osuđujuće presude optuženima za ubistvo policijskog funkcionera Slavoljuba Ščekića. Na taj način, vijeće Apelacionog suda vratilo je slučaj na ponovno suđenje, pa će suđenje za ubistvo Ščekića biti ponovljeno po treći put u Višem sudu u Podgorici. Predsjednik Vrhovnog suda, Vesna Medenica je 30. januara 2012. godine saopštila da sudski postupak u slučaju ubistva policijskog službenika Slavoljuba Ščekića predugo traje, što nikome ne odgovara.

Slučaj Knežević – Rajko Knežević iz Budve obratio se GA saopštavajući da mu je prekršeno pravo na pravično suđenje pred Višim sudom u Podgorici. Knežević je u predstavi GA naveo: „Namjerno mi se onemogućava pravo na suđenje u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, u skladu sa Zakonom i u razumnom roku, tako da se već 4 godine i 6 mjeseci nalazim u pritvoru bez mogućnosti na pravično suđenje. U poslednjih 12 mjeseci zakazano mi je samo jedno ročište.“ Knežević je optužio predsjednika Višeg suda, Mušiku Dujovića da je prekršio njegovo pravo na pravično suđenje tako što je njegov predmet nezakonito uzeo od drugog sudije. Knežević je istakao da je to potvrdio i Apelacioni sud pa je protiv Dujovića podnio krivičnu prijavu zbog zloupotrebe službenog položaja. Zbog dugog vremena provedenog u pritvoru, Knežević je kazao da mu bude narušeno zdravlje.

Slučaj Zavala – Advokat Borivoje Borović dostavio je dopis GA 15. marta 2012. godine, u kom tvrdi da je povrijeđeno pravo na pravično suđenje pred Višim sudom u Podgorici protiv optuženih Rajka Kuljače i ostalih u predmetu 'Zavala'. Borović je, između ostalog, naveo da sudija tokom čitavog dosadašnjeg postupka komentariše svako pitanje branilaca i okrivljenih prije nego što svjedok odgovori, da se oštro i glasno obraća braniocima i da im prijeti i da je onemogućen bilo kakav kontakt i komunikacija između okrivljenog i branioca u toku trajanja glavnog pretresa. Borović tvrdi da je u ovom procesu došlo do kršenja prava na pravično suđenje i pozvao je brojne organizacije da u nastavku suđenja prate ovaj proces.

Advokatske tarife – Advokatske tarife su visoke i ne odgovaraju socio-ekonomskom standardu građana i kao takve predstavljaju značajnu prepreku ostvarivanja prava na pravično suđenje. GA je u svojim dosadašnjim izvještajima dala preporuke Ministarstvu pravde da pokrene aktivnosti na prilagođavanju advokatskih tarifa socio-ekonomskom stanju zemlje. GA je više puta pozivala i Advokatsku komoru Crne Gore da smanji i prilagodi tarife socijalnom stanju. Duško Marković, ministar pravde i ljudskih prava najavio je krajem 2011. godine je da će Ministarstvo intervenirati u cilju smanjivanja tarifa. Međutim, u ovom kvartalu nijesu pokrenute aktivnosti u tom cilju niti od Ministarstva pravde niti od Advokatske komore. Na osnovu advokatske tarife, sastavljanje krivične prijave iznosi do 200 eura, dok sastavljanje pravnih lijekova i odgovora na iste iznosi do 500 eura. Na osnovu ovih podataka, građanima je potrebno da ulože od polovine pa čak i više od jedne prosječne mjesečne plate za plaćanje određenih advokatskih usluga, što ograničava pravo na pristup pravdi i sudu.

VII Sloboda izražavanja, okupljanja i mirnog udruživanja

a. Sloboda izražavanja

Član 47 Ustava Crne Gore garantuje slobodu izražavanja govorom, pisanom riječju, slikom ili na neki drugi način. Na osnovu Ustava, pravo izražavanja može se ograničiti samo pravom drugoga na dostojanstvo, ugled i čast i ako se ugrožava javni moral ili bezbjednost Crne Gore.

Član 10, Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda definiše slobodu izražavanja na sljedeći način: "Svako ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvata slobodu mišljenja i slobodu dobijanja ili saopštavanja informacija i ideja bez miješanja državnih vlasti i bez obzira na granice. Pošto ostvarivanje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto određenim formalnostima, uslovima, ograničenjima ili sankcijama koje su propisane zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi sprječavanja nereda i kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprječavanja otkrivanja povjerljivih informacija ili očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva."

Iz Uprave policije najavili su formiranje tima koji bi se bavio istraživanjem ranijih napada na novinare. Do danas nije rasvijetljeno ubistvo Duška Jovanovića, glavnog urednika „Dana“, prebijanje novinara Tufika Softića, Mladena Stojovića, Miška Đukića, Željka Ivanovića, književnika Jevrema Brkovića i drugih poslanika javne riječi.

U Crnoj Gori formirano je novo novinarsko samoregulatorno tijelo Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) 7. marta 2012. godin. Dosadašnje tijelo za samoregulaciju koje je funkcionisalo bilo je zamrznuto. MSS je formiralo 19 štampanih, elektronskih i internet medija. Ipak u MSS-u nijesu svi relevantni mediji tako da u MSS-u neće biti nedjeljni Monitor, dnevne novine Dan i Vijesti i Televizija Vijesti. Dan, Vijesti i Monitor osnovali su krajem marta Savjet za štampu, kao samoregulatorno tijelo štampanih medija. GA je dostavila MSS-u inicijativu da ocijeni da li je u skladu sa etičkim i profesionalnim standardima postupao dnevni list „Pobjeda“, koji se finansira iz budžeta, objavljujući informaciju na sajtu o povlačenju Olivera Lakić, novinarka Vijesti, zbog napada na nju. „Pobjeda“ je na svom sajtu objavila „Otišla je Olivera, nije rekla zbogom...“ „Čekamo državu da nam vrati Oliveru.“ Zaključak „komentara“ „urednika“ o novinarki koja je za tri godine napisala 15-ak tekstova“ Tabloid Vijesti, 14. mart 2012. godine. (<http://www.pobjeda.me/2012/03/15/otisla-je-olivera-nije-rekla-zbogom/>)

Raniji slučajevi

Napad na imovinu Vijesti – Dnevne novine objavile su 2. marta 2012. godine, informaciju da je policija identifikovala pet osumnjičenih lica za napade na imovinu dnevnih novina Vijesti u julu i avgustu 2011. godine. Tom prilikom, u tri različita incidenta zapaljena su četiri vozila Vijesti. Dnevne novine

navele su da su osumnjičeni pripadnici tzv. „zagoričke grupe“ izvršio ovih napada B. P. i N. M., a da su logistika bili M. T., M. A. i M. B. Tužilac je naredio da se osumnjičeni puste na slobodu zbog nedovoljnih dokaza koje je policija prikupila. U tekstu je navedeno da će policija nastaviti istragu.

Slučaj Đukić – Miško Đukić, urednik radija Free Montenegro, koji je ugašen 20. juna 2008. godine zbog brojnih pritisaka i napada na novinare ovog radija, javno je 16. marta 2012. godine na sajtu www.javniservis.me ukazao na nerasvijetljene napade i prijetnje koje je doživio kao novinar. Đukić je saopštio da policija nije identifikovala i procesuirala počiniocima brojnih napada na njega. Ovom radiju su često uništavani kablovi na predajniku kako bi se njihov rad spriječio a policija nikada nije otkrila počiniocima. Pred gašenje radija Free Montenegro, 3. februara 2008. godine, Đukića je u ranim jutarnjim časovima nepoznati muškarac pozvao na kućni telefon i prijetio mu. Đukić je tada istraživaču GA saopštio: „Ovo je prvi put da je neko tako miran i smiren bio i to me prvi put plaši. Sve prijetnje do sada su bile praćene psovka i galamom, a to me ništa nije plašilo. Ali ovo me je uplašilo“.

Iste večeri, nepoznato lice mu je prijetilo da će Free Montenegro, čiji je on bio direktor, prestati sa radom. Šest dana poslije tog telefonskog razgovora, 9. februara, u toku emisije, Radio Free Montenegro ostao je bez signala. Nakon pregleda repetitora utvrđeno je da je kablove presjekla nepoznata osoba ili više njih. Do danas izostale su istrage i rezultati za napade i prijetnje novinarima Free Montenegro.

Slučaj prijetnje novinarima Vijesti - I u ovom kvartalu nastavljen je postupak koji se vodi protiv Danilovgrađanina Milana Grgurovića, koji je optužen jer je lažno prijavio da je prijetio novinarki 'Vijesti' Oliveri Lakić i njejoj ćerki. Dana 14. februara 2012. godina, novine 'Vijesti' prenijele su da je Sudija podgoričkog Osnovnog suda Željka Jovanović osudila Danilovgrađanina Milana Grgurovića na maksimalnu kaznu zatvora od godinu dana, jer je počinio krivično djelo lažno prijavljivanje. U obrazloženju presude sudija je navela da je činjenica da je novinarki i njejoj kćerki ugrožena bezbjednost, što je sud utvrdio iz prijave ali da prijetnje nije uputio Grgurović. Sudija Jovanović je u obrazloženju maksimalne kazne kazala i da se rukovodila time da su prijetnje bile upućene novinaru kao i zbog generalne prevencije.

Ukinuta presuda protiv Nikolaidisa – Ustavni sud Crne Gore ukinuo je 19. januara 2012. godine presudu Vrhovnog suda zbog teksta „Dželatov šegrt“ iz 2004. godine, kojom je Andrej Nikolaidis i nedjeljnik Monitor trebalo da isplate 12 hiljada eura reditelju Emiru Kusturici. Ustavni sud je naložio da se predmet vrati na ponovni postupak zbog toga što je Vrhovni sud povrijedio prava na nepristrasno i pravično suđenje. Miodrag Iličković, sudija Ustavnog suda, saopštio je da je Kusturica javna ličnost i da je morao da trpi veći stepen kritike.

Incidenti u ovom kvartalu

Urednik sportske redakcije dnevnog lista Dan, Veselin Drljević i novinar Radovan Papić pretučeni su 11. februara 2012. godine u podgoričkom naselju Pobrežje u Podgorici. Veći broj osoba pretukli su dvojicu novinara. Kako je saopšteno, Drljević je zadobio više teških povreda. Napad su osudili brojni opozicioni političari i predstavnici NVO sektora. Drljević je za DAN kazao: „Presreli su nas i blokirali sa obje strane, a potom nas zasuli ledenicama. U jednom momentu su Papića pogodili u glavu. Izašao sam i fotografisao napadače, a onda su skočili na mene i prebili me. Dok sam ležao u snijegu čuo sam ženu koja zapomaže: 'Ubiše čovjeka!'. Tada su mladići koji su me napali pobjegli. Jedan momak iz te grupe čak je došao u Dom zdravlja i kazao kako žali zbog toga što su mi uradili“. Registrovane povrede Drljeviću su: više posjekotina na glavi, otekline po licu i povreda jagodice. Protiv Luke Dragovića, Marka Rašovića i maloljetnog M.Š. iz Podgorice podnijeta je krivična prijava za napad na Drljevića i Papića. Oni su, kako su prenijeli mediji 15. februara 2012. godine, saopštili da su tog dana auta i ljude gađali grudvama od snijega i da su fizički nasrnuli na dvojicu novinara tek pošto ih je Drljević prvi napao. Nakon što su Dragović, Rašović i M.Š. saslušani, pušteni su da se brane sa slobode. Drljević je u izjavi za DAN 15. februara 2012. godine kazao: „Ekspresno prebijanje, a potom i puštanje na slobodu batinaša upućuje na sumnju da se u ovom slučaju ne radi samo o grudvanju kako su to

tvrdili napadači“. Koča Pavlović, posalnik PZP-a, kritikovao je odluku tužilaštva da pusti osumnjičene za fizički napad na novinare da se brane sa slobode.

Napad na Oliveru Lakić – Novinarku dnevnih novina Vijesti, Oliveru Lakić napao je 7. marta 2012. godine nepoznati muškarac i tom prilikom joj zadao nekoliko udaraca pesnicom u glavu. Napad se dogodio oko 21:30 ispred njenog stana. Olivera Lakić je prošle godine napisala seriju tekstova o poslovanju fabrike duvana ‘Tara’ u Mojkovcu i poslovanju firme ‘Montenegro tabako kompani’ zbog čega je dobijala prijetnje. Lakićka je više sati bila na snimanjima u Kliničkom centru Crne Gore, gdje su joj registrovane povrede u vidu podliva iznad lijevog oka i čela. Veći broj javnih ličnosti, novinara i građana 8. marta 2012. godine počeli su proteste ispred zgrade Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije tražeći brzu istragu. Novinari, NVO aktivisti i građani počeli su 10. marta 2012. godine potpisivanje peticije koju su prosljedili delegaciji EU. Brojne organizacije i pojedinci osudili su napad na novinarku Lakić. Napad su osudile Ambasada SAD, Ambasada Njemačke, OSCE, Civil Rights Defenders, Delegacija Evropske Komisije u Podgorici, Medijska organizacija jugoistočne Evrope - SEEMO, Reporteri bez granica, političke partije, Premijer Igor Lukšić, Predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore. Olivera Lakić saopštila je 13. marta 2012. godine da se povlači i da privremeno neće biti novinar dok joj država ‘ne vrati slobodu’. Uprava policije saopštila je da je 12. marta 2012. godine, uhapsila Ivana Buškovića, pod sumnjom da je napao Oliveru Lakić. U saopštenju se navodi da je Olivera Lakića sa sigurnošću prepoznala Buškovića kao napadača. U medijima su istupili brat i prijatelji Ivana Buškovića koji su tvrdili da je on sa njima u tom periodu igrao fudbal.

Duško Knežević, vlasnik Atlas grupacije, podnio je još jednu tužbu protiv nedjeljnika Monitor zbog nadoknade nematerijalne štete u iznosu od 10.000 eura. Knežević je tužio Monitor zbog pretrpljenih duševnih bolova povodom teksta „Fešta Duška od Mauricijusa“ koji je objavljen 21. januara 2012. godine. Tekst se bavi poslovanjem Kneževića i dovodi ga u vezu sa aferom ‘Telekom’, RTCG, Vladom Crne Gore. Veselin Radulović, advokat koji zastupa Monitor u konkretnom slučaju, tvrdio je da je Monitor ispoštovao standarde i etiku i da se bavio javnim interesom.

Tanja Mandić, urednik informativne redakcije Televizije Budva, krajem marta 2012. godine podnijela je krivičnu prijavu protiv Mihaila Đurovića, sekretara Sekreterijata za privredu i finansije u opštini Budva. Tanja Mandić optužila je Đurovića da je uputio prijetnje njoj i redakciji zbog emitovanja priloga u emisiji ‘Polis’. Udruženje novinara Crne Gore osudilo je prijetnje novinarima TV Budva.

b. Sloboda mirnog okupljanja i udruživanja

Ustav Crne Gore jemči slobodu udruživanja političkog, sindikalnog i drugog udruživanja i djelovanja kao i slobodu mirnog okupljanja. Ipak u praksi sloboda mirnog okupljanja i udruživanja nije na zadovoljavajućem nivou.

Ustavni sud još uvijek nije razmatrao Inicijativu za ocjenu ustavnosti Zakona o javnim okupljanjima koju je GA podnijela 11. aprila 2011. godine. Ustavom je definisano da se mirna okupljanja jedino mogu ograničiti ali ne i zabraniti kako je predviđeno Zakonom o javnim okupljanjima, pa se zbog toga u praksi događa da Uprava policije zabranjuje mirna okupljanja radnika ili građana koji izražavaju proteste protiv vlasti. Uprava policije je zabranila u posljednje dvije godine više od dvije stotine najavljenih mirnih okupljanja a u onim slučajevima kada su građani odlučili da se ipak mirno okupe podnijete su i prekršajne prijave protiv organizatora. Uprava policije je kao najčešći razlog za zabranu mirnog okupljanja navodila ugrožavanje odvijanja saobraćaja na mjestima gdje su okupljanja najavljena.

Vlada Crne Gore 29. marta 2012. godine, usvojila Predlog Zakona o izmjeni Zakona o manjinskim pravima i slobodama kojim definiše da za sredstva Fonda za manjine mogu aplicirati „pravna lica, osim nevladinih organizacija“. Iz Vlade je saopšteno da je ovim predlogom Zakona izvršeno njegovo usaglašavanje sa novim Zakonom o nevladinim organizacijama, u pogledu odredaba koje se odnose na finansiranje nevladinih organizacija. U Zakonu o nevladinim organizacijama nema člana ili odredbe koja ukazuje da Vlada treba usaglasiti bilo koji zakon sa ovim Zakonom ili odredbama o finansiranju NVO.

Na ovaj način Vlada će, ukoliko ovaj Zakon bude usvojen, značajno ograničiti rad nevladinih organizacija koje se bave pitanjima prava manjinskih naroda. NVO koje se bave pravima manjinskih naroda nisu do sada dobijale sredstva od Fonda za interkulturalne projekte, a što su bili zaključci brojnih domaćih i međunarodnih organizacija.

Dana 31. januara 2012. godine, održan je Sastanak Vlade sa Unijom slobodnih sindikata Crne Gore (USSCG), NVO MANS i Studentskom unijom Crne Gore, povodom loše socio – ekonomske situacije u zemlji i poskupljena cijena životnih troškova. Sastanak nije doveo do dogovora dvije strane. Predstavnici USSCG, MANS i Studentske unije najavili su održavanje novog protesta kako bi uticali da Vlada smanji cijene osnovnih životnih troškova. Nakon sastanka premijer Igor Lukšić je održao press konferenciju na kojoj je kazao da zalaganja organizatora protesta prevazilaze socijalni kontekst i pozvao ih da uđu u politiku i da politički profilisu novu platformu i sa njom konkurentno izađu pred građane i preuzmu odgovornost za odluke koje se donose. Sličnu izjavu, a nakon održanog drugog protesta, dao je i bivši premijer i predsjednik Demokratske partije socijalista Milo Đukanović. Đukanović je organizatore protesta nazvao manipulantima kao i da djeluju kao političke i parapolitičke organizacije. Brojne organizacije i pojedinci osudili su ovakve izjave. Međunarodna organizacija CEE bankwatch network uputila je otvoreno pismo Premijeru Crne Gore Igoru Lukšiću povodom njegovih izjava o ulozi civilnog sektora i prijedlogu da organizatori protesta uđu u politiku. U pismu je navedeno da organizacije civilnog društva imaju ulogu da kontrolišu vlast a ne želju da pobijede na izborima a Vlada je pozvana da ne podriiva i diskredituje ulogu civilnog društva u ispunjavanju kontrolne funkcije koja postoji u svakom zdravom demokratskom društvu.

Na sjednici Skupštine opštine Budva koja je održana 26. marta 2012. godine, došlo je do incidenta. Sjednici je prisustvovala Ines Mrdović iz MANS-a koja je kritički govorila o poslovanju nadležnih u opštini Budva. Na kritiku MANS-a, reagovao je predsjednik Skupštine opštine Budva Krsto Ljubanović, kazavši da bi nevladina organizacija MANS trebalo u svom imenu da na prvom mjestu ima i slovo „š“, da bi se tako nazvala „špijunskom mrežom“. Ines Mrdović, istraživaču GA, 29. marta 2012. godine, kazala je da su „Takve optužbe na račun rada civilnog sektora krajnje nedopustive. Kao takve one su vid pritiska i jasna poruka da se civilni sektor u Crnoj Gori ne želi prihvatiti kao značajan korektivni faktor u eliminisanju raznih anomalija u društvu, a naročito u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala“.

VIII Sloboda kretanja

Ustav Crne Gore jemči pravo na slobodu kretanja dok ono može biti ograničeno u slučajevima ako je to potrebno za vođenje krivičnog postupka, sprječavanje širenja zaraznih bolesti ili iz razloga bezbjednosti Crne Gore. Po Ustavu Crne Gore ostvarivanje pojedinih prava i sloboda građana može se ograničiti za vrijeme proglašenog ratnog ili vanrednog stanja u obimu u kojem je to neophodno. Sloboda kretanja garantovana je brojnim međunarodnim ugovorima. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima svim licima koja se legalno nalaze na teritoriji neke države garantuje pravo da se slobodno u njoj kreću. Pakt predviđa da ovo pravo može biti ograničeno samo ako su ta ograničenja zakonom predviđena, ako su ona potrebna radi zaštite nacionalne bezbjednosti, javnog reda, javnog zdravlja ili morala ili prava i slobode drugih lica i ako su u skladu sa ostalim pravima koja priznaje ovaj pakt. Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima, u članu 166 predviđa ograničenja saobraćaja na sledeći način: „Nadležni organ može na javnom putu ili dijelu javnog puta, određenim danima ili u određenom vremenskom razmaku, zabraniti ili ograničiti saobraćaj svih ili pojedinih kategorija vozila kada je to neophodno za sprječavanje ili otklanjanje opasnosti za učesnike u saobraćaju ili kada to nalažu razlozi održavanja javnog reda i mira ili zbog nesmetanog odvijanja saobraćaja, odnosno ako se osnovano očekuje da će se saobraćaj odvijati otežano. Ograničenja ili zabrane iz stava 1 ovog člana moraju biti obilježeni odgovarajućim saobraćajnim znakovima na putu, o čemu javnost mora biti blagovremeno

obaviještena. Uslove za bezbjedno odvijanje saobraćaja na putevima u zimskom periodu, vrstu, odnosno kategoriju vozila kojima je zabranjen ili ograničen saobraćaj, kao i način upotrebe zimske opreme na vozilima u zimskim uslovima propisuje Ministarstvo”.

Savjet za odbranu i bezbjednost proglasio je vanredno stanje 11. februara 2012. godine zbog prirodnih nepogoda. Vanredno stanje trajalo je do 27. februara 2012. godine. Premijer je izdao naređenje o obaveznosti rada. Po odlukama Vlade i lokalnih vlasti u Glavnom gradu Podgorici istog dana od 19 sati, u gradskom jezgru zabranjen je saobraćaj za putničke privatne automobile, osim kada je u pitanju zdravlje. Takva odluka trajala je do 20. februara 2012. godine. Saobraćaj je jedino bio dozvoljen službama hitne pomoći, policiji, vojsci, diplomatskim i službenim automobilima i taksi prevoznicima. Ni na jednoj ulici, gdje je zabranjen saobraćaj nijesu postavljeni znakovi sa obavještenjem o zabrani saobraćaja. Takođe, vlasti nijesu saopštile nazive ulica u kojima je saobraćaj bio zabranjen za privatne automobile niti razloge zbog kojih su uvedene zabrane. Službenici policije stajali su na raskrsnicama i selektivno dozvoljavali prolaz pojedinim kategorijama vozila. Odluku Glavnog grada o zabrani saobraćaja u gradu istraživači GA nijesu pronašli na sajtu Glavnog grada a informacije o takvoj odluci prenosili su samo mediji. Brojevi telefona koji su objavljeni na sajtu za kontakt nijesu bili ispravni.

Brojni građani obratili su se GA saopštavajući da im je zabrana saobraćaja nanosila veliku štetu pa da nijesu mogli da stignu do posla, prinuđeni da plaćaju taksi usluge koje su značajno poskupjele, a imali su obavezu da idu na posao jer je uvedena radna obaveza. Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša saopštio je 14. februara 2012. godine da je odluka o zabrani saobraćaja i dalje na snazi zbog lakšeg čišćenja saobraćajnica. Istraživači GA su u periodu od 13. do 16. februara 2012. godine obišli veći broj ulica u kojima su službenici policije sprovodili mjere ograničavanja saobraćaja za privatna motorna vozila. Tokom obilaska, veći broj ulica je bio oslobođen od snijega na dijelu koji je namijenjen za saobraćanje motornih vozila dok su trotoari uglavnom bili još uvijek zatrpani snijegom. U najvećem broju slučajeva u ulicama u kojima je bio zabranjen saobraćaj za privatna motorna vozila nijesu se izvodili radovi na čišćenju i uklanjanju snijega. Saobraćaj je u tim ulicama tekao nesmetano za vozila kojima su policijski službenici dozvoljavali da saobraćaju. Vozače privatnih automobila koji su saobraćali i pored zabrane, policijski službenici nijesu sankcionisali.

NVO Akcija za ljudska prava (HRA) iz Podgorice reagovala je 13. februara 2012. godine i upozorila vlasti da ljudska prava mogu biti ograničena samo onoliko koliko je neophodno. Predstavnici HRA kazali su: „Od kad je uvedeno vanredno stanje, naredbe Vlade, odnosno gradonačelnika Podgorice, nisu praćene navođenjem konkretnog cilja zbog koga je svaka mjera uvedena, a bez toga nije moguće procijeniti da li je ona bila stvarno i neophodna. Takođe, sve naredbe nisu integralno objavljene, tako da se građani informišu iz medijskih komentara i neformalnih izvora“. Iz HRA su naveli dva primjera ograničenja prava za koja nijesu navedena obrazloženja i cilj njihovog uvođenja. To su apsolutna zabrana saobraćaja i najava oduzimanja u slučajevima korišćenja privatnih motornih vozila u Podgorici i zabrana posjeta svim bolnicama.

IX Vjerske slobode

Ustav u članu 7 zabranjuje izazivanje ili podsticanje mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda garantuje svima pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti. U organizacionoj šemi Ministarstva za ljudska i manjinska prava predviđen je sektor za odnose sa vjerskim zajednicama a u sistematizaciji radnih mjesta predviđeno je mjesto za pomoćnika ministra. Međutim, izbor još uvijek nije izvršen. Odnosi države i vjerskih zajednica uređeni su Zakonom o položaju vjerskih zajednica iz 1977. godine. Iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava najavljeno je da će se u trećem kvartalu 2012. godine, voditi javna rasprava o novom Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica. U Crnoj Gori su registrovane sledeće vjerske zajednice: Crkva Hristovog jevanđelja, Hrišćanska vjerska zajednica Jehovini svjedoci, Katolička misija „Tuzi“, Hrišćanska adventistička crkva, Evanđeoska crkva „Riječ božija“, Red vojske gostoljubivih svetoga

Lazara od Jerusalima za Crnu Goru, Katolička vjerska zajednica – Franjevačka Misija Tuzi, Hristove crkve braća, Mešihat islamske zajednice u Crnoj Gori, Jehovini svjedoci, Biblijska hrišćanska zajednica i Crnogorska pravoslavna crkva. Prema podacima MONSTATA, u Crnoj Gori više od 74% građana su Pravoslavci, 18% Muslimani, 3,5% Katolici, registrovane manje vjerske zajednice imaju manje od hiljadu vjernika. Država do sada finansijski nije podržavala male vjerske zajednice. Za 2012. godinu, budžetom su predviđena sredstva od 200 hiljada eura za vjerske zajednice kroz budžet Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Mitropolija Crnogorsko primorska podnijela je tužbu pred sudom u Strazburu kojom se traži od države Crne Gore da se o pravu na restituciju imovine odluči u skladu sa odredbama Zakona o pravednoj restituciji.

Vladimir Čizmanski iz Hristove crkve braće kazao je istraživaču GA 27. marta 2012. godine da u prvom kvartalu 2012. godine nije bilo napada na pripadnike njihove zajednice niti sličnih neprijatnosti. Čizmanski je istakao kako pripadnici njihove vjerske zajednice osjećaju punu vjersku slobodu a situacija se značajno popravila u odnosu na prethodne godine kada je u pitanju svijest i tolerancija građana a u odnosu na manje vjerske zajednice. Kako je saopštio istraživaču GA, njihova zajednica i dalje nije upoznata sa sredstvima koje Vlada opredjeljuje za manje vjerske zajednice, niti načine dobijanja tih sredstava.

Ugovori sa vjerskim zajednicama - GA je 2. februara 2012. godine od Vlade zatražila da donese novi zakon kojim će se urediti položaj vjerskih zajednica a da ugovore koji su do danas potpisani sa vjerskim zajednicama poništi. Ugovori su potpisani sa Katoličkom, Islamskom i Jevrejskom vjerskom zajednicom. Potpisanim ugovorima se zalazi i utiče na regulativu u oblastima poput krivičnog postupka, obligacionih odnosa, u oblasti obrazovanja, izvršenja sankcija, stvarnog prava, medija, udruživanja, socijalne zaštite i drugih oblasti, dok su pojedine oblasti definisane na takav način da izazivaju sumnju da ograničavaju ljudska prava i slobode. Brojni pojedinci iz različitih udruženja takođe su reagovali i zatražili usvajanje novog zakona u ovoj oblasti.

Regulisanje privremenog boravka sveštenika SPC – Uprava policije, Sektor granične policije Ispostava granične policije Pljevlja 10. februara 2012. godine, donijela je rješenje da sedmorica sveštenika SPC u Pljevljima do srijede, 15. februara 2012. godine, napuste teritoriju Crne Gore. Žalba na ovakvu odluku ne odlaže izvršenje rješenja. MUP je ovim sveštenicima odbio zahtjev za privremeni boravak. Tako je rješenje da napuste Crnu Goru uručeno sveštenicima Ognjenu Perkoviću, Nikoli Oliću, Milanu Stojiljkoviću, Saši Janjiću, Darku Joviću, Borivoju Pantiću i arhimandritu Leonidu, upravitelju manastira Svete Trojice. Mediji su prenijeli da je proces za dobijanje privremenog boravka pokrenut kod Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore. Ministarstvo je odbilo zahtjeve a postupci po žalbama su u toku, ostavljeni rok je 30 dana. Uprava policije je ipak po službenoj dužnosti donijela rješenje kojim se sprovode naprijed navedena rješenja MUP-a prije njihove pravosnažnosti i prije okončanja postupka pred Upravnim sudom i naložilo da u roku od tri dana sveštenici napuste Crnu Goru. Mediji su prenijeli da je odluka da sveštenici napuste Crnu Goru odložena za mjesec dana zbog loših vremenskih uslova. Kasnije je objavljeno da je izvršenje rješenja o napuštanju Crne Gore odloženo do okončanja spora pred Upravnim sudom a što je potvrđeno iz Mitropolije. Crkveni odbor iz Pljevalja 12. februara 2012. godine, reagovao je i zatražio od vlasti objašnjenje zbog čega se protjeruju sveštenici i zaštitu njihovih prava. U Pljevljima je 14. februara 2012. godine, prilikom posjete premijera Igora Lukšića tom gradu, više od stotinu građana protestovalo tražeći da se sveštenici ne progone. Premijer Lukšić je istakao da država ne progone crkvu i sveštenike i da registracija crkve nije problem, već da se pojedine crkvene jedinice - Eparhije u Crnoj Gori moraju registrovati i da se moraju poštovati zakoni. Građani Pljevalja protestovali su i 15. februara 2012. godine i zatražili da se šest sveštenika i njihove porodice ne progone i da se tim sveštenicima da crnogorsko državljanstvo. Građani su najavili radikalnije proteste ukoliko im se zahtjevi ne ispune. Sveštenici su 22. februara 2012. godine, saopštili da su pokrenuli postupak pred Upravnim sudom protiv odluke Ministarstva da im ne odobri privremeni boravak.

Slučaj prekida skupa Jehovinih svjedoka – Vjerska zajednica Jehovini svjedoci podnijeli su krivičnu prijavu protiv Slobodana Zekovića, sveštenika SPC, pod sumnjom da je sa još dvadesetak

građana prekinuo njihov skup u Danilovgradu 17. aprila 2011. godine. U krivičnoj prijavi navodi se da su prijavljeni počinili krivična djela povreda ravnopravnosti, povreda slobode ispovijedanja vjere i vršenja vjerskih obreda, povreda slobode govora i javnog istupanja, sprečavanje javnog skupa, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i nasilničko ponašanje. Tužilaštvo je 25. jula 2011. godine saopštilo da je pred Osnovnim sudom u Danilovgradu pokrenulo postupak protiv Slobodana Zekovića zbog krivičnog djela sprečavanje javnog skupa. Jehovini svjedoci iskazali su nezadovoljstvo načinom na koji je tužilaštvo postupilo. Dana 30. januara 2012. glavni pretres u Osnovnom sudu u Danilovgradu je završen s ishodom da je okrivljeni Slobodan Zeković oslobođen jer nije prekinuo javni skup već vjerski skup. „S obzirom da je tužilac podigao optužnicu samo za krivično djelo prekid javnog skupa, ona je pala“, kazao je istraživaču GA Damir Porobić iz Pravnog odjeljenja Jehovinih svjedoka. Porobić je istakao da je pokrenut postupak i protiv drugih lica i za druga krivična djela pred Osnovnim sudom u Podgorici. Porobić je kazao: „Prosto je neshvatljivo šta se dešava u zemlji koja se bori svim silama da postane deo demokratske i pravno uređene Evrope. O situaciji smo obavestili i Delegaciju EU u Podgorici kao i kancelariju OEBS-a. Svim silama, zajedno s našim advokatom, pokušavamo da ohrabrimo tužilaštvo da se konačno osmeli i proširi optužnicu. U suprotnom sve će biti potpuno besmisleno i obezvređeno“.

X Zaštita ličnih podataka

Zaštita ličnih podataka još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou. Sa jedne strane, građani još uvijek nijesu upoznati sa svojim pravima, dok sa druge strane zaposleni u institucijama koje prikupljaju podatke o ličnosti još uvijek ne primjenju sve mjere zakonom propisane za zaštitu podataka o ličnosti.

Slučaj snimanje u amfiteatru – U salama za predavanja na Prirodno-matematičkom fakultetu u Podgorici postavljen je video nadzor. Dva univerzitetska profesora N.A. i J.M. obratili su se Agenciji za zaštitu ličnih podataka i ukazali na to da im se krši pravo na privatnost. Naime, profesori su ukazali da im je narušena privatnost obradom ličnih podataka putem video nadzora u amfiteatrima u kojima svakodnevno drže nastavu. Agencija je napravila zapisnik 21. marta 2011. godine, i tom prilikom je konstatovano da postavljeni video nadzor nije u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Na taj zapisnik profesori su uložili prigovor. Nakon razmatranja prigovora, Savjet Agencije našao je da je prigovor osnovan i naložio uklanjanje video nadzora iz sala za predavanje. Nakon naknadnog upućivanja rješenja, 24. januara 2012. godine, od strane Agencije Dekanu fakulteta, video nadzor je uklonjen. Profesori su pokrenuli postupak za naknadu štete kod Osnovnog suda u Podgorici, saopšteno je istraživaču GA iz Agencije za zaštitu ličnih podataka.

Spiskovi zaposlenih – Branka Bošnjak, odbornik u Skupštini Glavnog grada Podgorica, obratila se 28. decembra 2011. godine, Agenciji za zaštitu ličnih podataka tražeći mišljenje da li dostavljanje podataka o licima sa prezimenom Mugoša koji su u radnom odnosu na neodređeno, odnosno određeno radno vrijeme i koji su po ugovoru o djelu angažovani ili su bili angažovani 2011. godine u organima uprave Glavnog grada, te ustanovama čiji je osnivač Glavni grad u vidu spiska lica sa sljedećim informacijama (ime i prezime, stručna sprema, pozicija koju pokrivaju) u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija je 13. januara 2012. godine, donijela mišljenje da dostavljanje ličnih podataka, u navedenom obimu, u vidu spiskova zaposlenih, nije u suprotnosti sa odredbama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija je u mišljenu istakla da bi se dostavljanjem traženih podataka u vidu spiskova zaposlenih i angažovanih lica u organima i ustanovama Glavnog grada, imajući u vidu da se radi o zakonskom javnom ovlašćenju odbornika i javnom interesu kontrole korišćenja budžetskih sredstava, u potpunosti ispoštovao član 10 Zakona koji definiše da se obrada podataka vrši bez saglasnosti, ako je to neophodno radi: obavljanja poslova od javnog interesa ili u vršenju javnih ovlašćenja koji su u djelokrugu rada, odnosno nadležnosti rukovodilaca zbirke ličnih podataka ili korisnika ličnih podataka. Ovakvi podaci, po mišljenju Agencije mogu se koristiti samo za vrijeme potrebno za ostvarivanje svrhe korišćenja i namjeni za koji su dati, odnosno pravnom osnovu.

Spisak lica koji su dobili stan od Glavnog grada - Branka Bošnjak, odbornik u Skupštini Glavnog grada obratila se 28. decembra 2011. godine, još jednom, Agenciji za zaštitu ličnih podataka tražeći mišljenje da li je dostavljanje kopija svih odluka koje je donijela Komisija za rješavanje stambenih potreba Glavnog grada, u cilju rješavanja stambenih potreba lica koja bira ili imenuje Skupština Glavnog grada, Gradonačelnik i drugih lica čiji je rad od posebnog interesa za Glavni grad, za period 2006 – 2010. godine, kao i kopije svih odluka koje se odnose na rješavanje stambenih potreba službenika i namještenika organa uprave Glavnog grada, zaposlenih u javnim ustanovama, čiji je osnivač Glavni grad i lica u stanju socijalne potrebe za period 2006 – 2010. godine. Agencija je 13. januara 2012. godine, donijela mišljenje u kom se navodi da dostavljanje podataka o korisnicima budžetskih sredstava, visini i namjeni, po navedenom osnovu, u potrebnom ograničenom obimu, nije u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija je u mišljenju navela da u ovom slučaju treba voditi računa o obimu podataka, koji se ovim povodom dostavljaju. Dostavljanjem bilo kojeg ličnog podatka, osim imena, prezimena, pozicije, visine i namjene dodijeljenih sredstava, bilo bi u suprotnosti sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.

Postupanje recepcijske službe u hotelu The Queen of Montenegro i Ski centra Vučje kod Nikšića – GA je 12. septembra 2011. godine, zatražila od Agencije za zaštitu ličnih podataka da provjeri postupanja recepcijskih službi prilikom identifikacije osoba koje ulaze i izlaze iz poslovnog i službenog prostora i da one koje ne postupaju u skladu sa Zakonom upozna sa zakonskim nadležnostima. GA je tokom cijele godine dobijala prijave građana da u pojedinim hotelima i institucijama zaposleni na recepcijama tih institucija traže i zadržavaju lična identifikaciona dokumenta tokom njihovog cijelog boravka u tom hotelu, odnosno instituciji. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti članom 33 definiše da se radi zaštite lične i imovinske bezbjednosti poslovnog, odnosno službenog prostora, javnog sektora, privrednog društva, drugog pravnog lica i preduzetnika može zahtijevati od lica koje ulazi u poslovni, odnosno službeni prostor da stavi na uvid identifikacioni dokument, ako je to potrebno. Zakonom je definisano da se dokument može tražiti na uvid ali da to ne podrazumijeva da se lični dokument može zadržati dok lice boravi u hotelu ili instituciji. Ovakvo tumačenje potvrdila je i Agencija u dopisu GA od 15. septembra 2011. godine. Nakon novih prijava koje su potvrdile da se ovakva praksa nastavlja u Kolašinu, Ulcinju i Budvi Agencija je donijela preporuku pravnim licima i preduzetnicima, pružiocima usluga smještaja nakon sprovedenih inspeksijskih nadzora, da ustaljenu praksu zadržavanja i fotokopiranja identifikacionih dokumenata zaustave. Međutim ovakva praksa je nastavljena. Istraživač GA se tokom boravka početkom marta mjeseca u hotelu The Queen of Montenegro u Bečićima uvjerio da recepcijska služba ovog hotela ne poštuje preporuku Agencije ni Zakon o zaštiti ličnih podataka i zadržava lična dokumenta tokom cijelog boravka gosta u hotelu. Ovako postupa i recepcijska služba Ski centra Vučje kod Nikšića, pa prilikom iznajmljivanja ski opreme zaposleni na izdavanju opreme zahtijevaju da zadrže lična dokumenta za cijelo vrijeme korišćenja opreme. Treba napomenuti da su zaposleni na recepcijskim službama na insistiranje istraživača GA da takvo postupanje nije u skladu sa Zakonom i dalje odbili da promijene praksu uz obrazloženje da ukoliko ne damo lični dokument ne možemo biti gost ili ne možemo iznajmiti ski opremu.

XI Diskriminacija

Vlada Crne Gore imenovala je 2. februara 2012. godine članove Savjeta za diskriminaciju. Ovaj Savjet čini devet članova. Za predsjednika je izabran premijer Igor Lukšić, a članovi su i potpredsjednik Vlade i ministar pravde i ljudskih prava Duško Marković, ministar rada i socijalnog staranja Suad Numanović, ministar zdravlja Miodrag Radunović, ministar prosvjete i sporta Slavoljub Stijepović, savjetnik predsjednika Vlade za ljudska prava i zaštitu od diskriminacije Jovan Kojičić, zatim predstavnici NVO sektora Milan Šaranović, Daliborka Uljarević, Zdravko Cimbalević i Biljana Alković i predstavnica Saveza sindikata Crne Gore Slavica Jauković. Za sekretara Savjeta imenovan je

pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava, Sabahudin Delić. Savjet je konstituisan na sjednici koja je održana 12. marta 2012. godine, kojom je predsjedavao premijer Igor Lukšić. U Savjetu nije predviđeno mjesto za predstavnike manjinskih naroda, niti je Vlada konsultovala Savjete manjinskih naroda, iako su po pritužbama koje je dobio Ombudsman pripadnici manjinskih naroda jedni od najdiskriminisanijih. Vlada je prilikom izbora dijela predstavnika NVO sektora i predstavnika sindikata sprovela netransparentne procedure koje su bile suprotne pravilima iz javnog poziva. Naime, u javnom pozivu za izbor tri NVO predstavnika iz oblasti djelovanja zaštite i promocije ljudskih prava i zaštita i promocija ženskih ljudskih prava, naveden je bio samo jedan kriterijum za izbora: „Za članove/ice Savjeta biće predloženi kandidati/kandidatkinje za koje je dostavljeno najviše predloga nevladinih organizacija iz odgovarajućeg područja djelovanja“⁷. Ipak Vlada nije imenovala Milisava Koraća predstavnika NVO koji je imao najviše predloga NVO u oblasti zaštite od diskriminacije u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog usavršavanja a koji je bio predložen ispred organizacija koje se bave pravima djece sa teškoćama u razvoju u procesu inkluzivnog obrazovanja. Umjesto njega imenovana je Daliborka Uljarević koja je imala značajno manji broj predloga NVO. Vlada je takođe, bez jasnih i transparentnih pravila i bez procedure odabrala i predstavnika NVO za oblast zaštite od diskriminacije po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Vlada je netransparentno i bez pravila izabrala i predstavnika sindikata u Savjet. Unija slobodnih sindikata je dobila poziv da predloži kandidata ali Vlada nije obavijestila Uniju o rezultatu imenovanja člana sindikata. Predstavnici Unije kazali su istraživaču GA da su odluku da njihov predstavnik nije odabran saznali iz medija.

NVO Centar za građansko obrazovanje i NVO LGBT Forum Progres objavile su 20. februara 2012. godine rezultate istraživanja javnog mnjenja po kojima su najviše diskriminisane osobe sa invaliditetom (OSI), pripadnici seksualnih manjina, Romi i pripadnici nacionalnih manjina. Najveća socijalna distanca prema ovom istraživanju jeste prema HIV pozitivnim osobama, prema seksualnim manjinama i prema Romima.

a. Diskriminacija osoba sa invaliditetom (OSI)

Vlada Crne Gore ponovo je obrazovala Savjet za brigu o licima sa invaliditetom 1. marta 2012. godine, nakon odluke u julu 2011. godine da ga pripoji Savjetu za zaštitu od diskriminacije. Nekoliko OSI se javilo GA tokom 2011. godine i saopštilo da rad dosadašnjeg Savjeta nije bio transparentan. Odlukom je definisano da je predsjednik Savjeta ministar rada i socijalnog staranja, da Savjet čine ministar finansija, ministar zdravlja, ministar prosvjete i sporta, ministar pravde, ministar održivog razvoja i turizma, predstavnik sekretarijata za zakonodavstvo, direktor Zavoda za zapošljavanje i pet predstavnika nevladinih organizacija koje se bave zaštitom lica sa invaliditetom. Zadatak Savjeta je da štiti i unapređuje prava lica sa invaliditetom u oblastima socijalne i zdravstvene zaštite, vaspitanja i obrazovanja, radnog osposobljavanja i zapošljavanja, da inicira donošenje propisa za razvoj i unapređenje prava lica sa invaliditetom, da predlaže mjere za poboljšanje kvaliteta života ovih lica, da informiše javnost o pravima, mogućnostima i potrebama lica sa invaliditetom u cilju uklanjanja predrasuda i barijera u odnosu na ta lica i da ostvaruje druga prava značajna za status lica sa invaliditetom.

⁷ Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje tri kandidata/kandidatkinje za članove/ice Savjeta za zaštitu od diskriminacije, od 26.12.2012. godine

Slučaj Samardžić – Suđenje zbog diskriminacije nad Andrijom Samardžićem održano je i u ovom kvartalu. Na ročištu koje je održano 18. januara 2012. godine svjedočio je Samardžić. On je kazao da se osjećao neprijatno i poniženo kada su mu saopštili da pas, koji je njegov pas vodič, ne može boraviti u restoranu. Samardžića zastupa NVO „Ekvista“. Za nadoknadu nematerijalnih troškova Samardžić je tražio sedam hiljada eura. Incident se dogodio u novembru 2010. godine. Suđenje je završeno 16. februara 2012. godine. Osnovni sud u Podgorici obavezao je tuženog Radoša Pavićevića da kao vid naknade za pretrpljenu nematerijalnu štetu Andriji Samardžiću uplati 700 eura. Kako je saopšteno iz Ekviste spor je riješen poravnanjem i uz izvinjenje Radoša Pavićevića.

Slučaj Marijana Mugoša - Slabovidna službenica Glavnog grada Marijana Mugoša, nakon porodijskog bolovanja, 20. februara 2012. godine vratila se na svoje radno mjesto u Njegoševoj ulici u kojoj je godinama radila a kojoj je bio zabranjen ulaz u zgradu zbog toga što koristi psa vodiča.

Slučaj Bijelo Polje – Milica Trifunović koordinator Udruženja djele i omladine sa teškoćama u razvoju Bijelo Polje 15. marta 2012. godine saopštila je da desetero djece sa smetnjama u razvoju prati nastavu u neuslovnoj učionici u Osnovnoj školi „Dušan Korać“ iz Bijelog Polja. Trifunović je navela da su djeca za potrebe emisije koju je snimala TV Montena saopštila da su zapostavljena, da borave u skućenom prostoru, da tokom boravka u školi ne mogu izlaziti iz ove učionice i da ne mogu koristiti salu za fizičko vaspitanje i druge prostorije u školi. Trifunovića je pozvala ministre prosvjete i socijalnog rada da pokrenu akcije da se poprave uslovi za boravak djece sa teškoćama u razvoju. Direktor škole Rifat Kajabegović je demantovao ove navode i saopštio da se sa djecom postupa u skladu sa prostornim i drugim mogućnostima i da se o jedanaestoro djece brine na najbolji način.

b. Diskriminacija Roma, Egipćana i Aškalija

Početkom marta Ministarstvo pravde saopštilo je da je zaposlilo Teutu Nuraj, Egipćanku. Nuraj je student Fakulteta političkih nauka u Podgorici. U Ministarstvu će raditi u službi arhive. Zastupljenost Roma u državnim i lokalnim institucijama je nedopustivo mala. To je i jedan od problema na koji su iz Savjeta Roma ukazali istraživaču GA. Muhamed Uković kazao je: „Za sada samo njih troje rade u organima državne uprave. U organima lokalne uprave, još uvijek nema niti jednog uposlenog pripadnika romske i egipćanske zajednice, zbog nedostatka političke volje lokalnih zvaničnika, o javnim institucijama da i ne govorim“. Uković je dodao: „Položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori je i dalje izuzetno težak, postoje izvjesni pozitivni pomaci, ali je to kao kap vode u moru. Najveći broj Roma je nezaposlen, i njihova stopa nezaposlenosti je nekoliko puta veća od crnogorskog prosjeka, a nezatan je broj onih koji su u stalnom radnom odnosu. Nema nas u institucijama sistema i kao posledicu imamo to što Romi ne mogu da djelotvorno utiču u procese donošenja krucijalnih odluka. Mnogi Romi žive ispod svakog prosjeka linije siromaštva“.

Vaselj Beganaj, romski aktivista, 27. marta 2012. godine, za dnevne novine Vijesti saopštio je da je broj upisanih na zadovoljavajućem nivou. Ove školske godine u osnovne škole krenulo je 1.582 učenika romske nacionalnosti što je više za hiljadu u odnosu na prije deset godina kada je pokrenut proces inkluzivnog obrazovanja. Pomoćnik ministra ljudskih i manjinskih prava Sabahudin Delić je kazao da romski učenici dobijaju besplatne knjige i materijale za školu. Preko NVO Fondacija za

stipendiranje Roma izdvajaju se stipendije za učenike osnovnih škola u iznosu od 70eura, a za učenike srednjih škola 150 eura.

Slučaj „Mis Pat“ - Povodom jedanaestogodišnjeg sudskog postupka o potapanju broda „Mis Pat“ 1999. godine tokom kojeg pravosuđe nije donijelo nijednu presudu, poslanik Pokreta za promjene Koča Pavlović podnio je inicijativu za kontrolno saslušanje. Odbor za politički sistem je 19. januara 2012. godine, odbio njegovu inicijativu. Svjedok Isen Gaši, predsjednik Udruženja Roma i član Opštinskog odbora DPS-a Podgorice, iskoristio je zakonsko pravo i nije svjedočio u nastavku suđenja 30. januara 2012. godine, okrivljenima zbog potapanja broda „Mis Pat“ u kojem je stradalo 35 Roma. Gaši je pred krivičnim vijećem sudije Predraga Tabaša u višem sudu u Podgorici kazao da neće svjedočiti jer mu je rođeni brat Agim Gaši jedan od optuženih. I Tahir A. Gaši nije svjedočio jer mu je Agim Gaši otac, a po zakonu je oslobođen dužnosti svjedočenja.

c. Diskriminacija po nacionalnoj i vjerskoj i po osnovi jezika

Diskriminacija po nacionalnoj osnovi – Diskriminacija po osnovu nacionalne pripadnosti događa se veoma često a najviše je prisutna kroz zastupljenost u državnoj administraciji.

Iz Demokratske zajednice Muslimana i Bošnjaka (DZMB) 27. februara 2012. godine, saopšteno je da od 27 savjetnika predsjednika države, premijera i predsjednika skupštine nema ni jednog predstavnika manjinskih naroda. Predsjednik DZMB Rifat Vesković je kazao da je takva situacija zabrinjavajuća i uznemiravajuća za pripadnike manjina. Vesković smatra da su savjetnici izabrani bez kriterijuma i bez konkursa već po ličnoj volji samih predsjednika.

Potpredsjednik Bošnjačke stranke povodom primjene Vladine Strategije manjinske politike Kemal Purišić 24. januara 2012. godine, saopštio je da smatra da postoji napredak u ostvarivanju ciljeva iz Strategije, ali upozorava da je to jako sporo i nedovoljno da bi se procijenilo kako se stvari odvijaju. Avdul Kurpejović, predsjednik Matice muslimanske u Crnoj Gori rekao je da mnoge obaveze propisane strategijom nijesu ispunjene, kao i da je u Crnoj Gori ustaljena praksa neusklađenosti između ustavno i zakonski zagaranovanih prava, njihovog ostvarivanja i zaštite.

Pojedini predstavnici manjinskih savjeta saopštavali su da ih nadležne državne institucije nedovoljno kontaktiraju i konsultuju oko pitanja koja su bitna za prava manjina. Muhamed Uković iz Romskog savjeta istraživaču GA je kazao: „Kada je u pitanju Nacionalni Savjet Roma i Egipćana, postoje određeni pozitivni pomaci, naročito kad su u pitanju prava manjina pri Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Uglavnom nas konsultuju i u situaciji smo da im ukažemo na neke sugestije i primjedbe, to je bio slučaj kada se radilo ozmjenama i dopunama zakona o ljudskim i manjinskim pravima“. Sa druge strane Avdul Kurpejović, predsjednik Matice muslimanske i član Savjeta Muslimana, istraživaču GA je kazao: „Savjeti nijesu trebali čekati državne organe i institucije da ih pozivaju na saradnju, nego su trebali oni da iniciraju i traže svoje učešće kada je u pitanju nacionalna politika i odluke Vlade ili Parlamenta. Neka se izvrši uvid i sazna koji je od manjinskih savjeta i po kojoj nadležnosti podnosio prijedloge, podnosio inicijative, davao mišljenja, predlagao upis studenata, pokretao inicijative za izmjene propisa ili se interesovao o problemima studenata manjinskih naroda. Vjerovatno da ih nema ili je to bio slučaj i rijedak slučaj, kao što su reagovali na prijem studenata u

školu unustrašnjih poslova o nacionalnoj zastupljenosti“. Muhamed Uković ističe kako su tokom 2010. godine, bili su prinuđeni da skoro zatvore kancelariju Savjeta zbog finansijskih problema jer ime je umjesto 5 hiljada eura mjesečno uplaćivano hiljadu i sto.

Nikola Camaj iz Demokratskog saveza Albanaca 28. februara 2012. godine, saopštio je da će Albanci pred Ustavnim sudom pokrenuti postupak zaštite njihovih stečenih prava. Kako je saopštio taj postupak će obuhvatiti pitanja autentične zastupljenosti u Skupštini i drugim javnim službama, organima i institucijama, pitanjima trajanja programskih sadržaja, jer su značajno smanjeni, na javnom servisu RTCG i pitanjima teritorijalne organizacije odnosno nemogućnostima da Tuzi dobiju opštinu. Dok je poslanik Mehmet Bardhi najavio je početkom godine da će tražiti da se predstavnicima Albanaca omogućiti da u Skupštini govore na maternjem jeziku.

Diskriminacija po osnovu jezika – Politička partija FORCA 14. marta 2012. godine uputila je protest Televiziji Crne Gore zbog „marginalizacije“ informisanja na albanskom jeziku. U saopštenju stoji da list Koha javore ne bi trebalo da izlazi zajedno sa listom „Pobjeda“ već da treba ostati u nadležnosti Skupštine, koja ga je i osnovala. U saopštenju se navodi da se na TV Crne Gore smanjuje vrijeme emisija na albanskom jeziku i da se mijenjaju termini koji nijesu adekvatni u smislu da se određuju termini koji imaju najmanju gledanost. Zatim se i navodi da su kadrovske promjene na štetu Albanaca jer je broj zaposlenih u redakciji na albanskom jeziku smanjen.

NVO Stop Diskriminaciji 22. marta 2012. godine, saopštila je da se sporazum Vlade i opozicije o jeziku u školama, kojim je bilo predevideno da se jezik zove crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost, ne poštuje. Direktor ove NVO Darko Rašović je kazao da se diskriminacija prema srpskom jeziku nastavlja kroz nezasiđanje Komisije za izradu programa za crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost, iako je taj posao trebala da se završi do kraja 2011. godine.

Nova srpska demokratija (NOVA) 15. marta 2012. godine saopštila je da policija u Ulcinju sprečava izdavanje ličnih dokumenata na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Iz Nove su saopštili da su im se građani obratili i žalili da im nadležni u Ulcinju ne izdaju lična dokumenta na srpskom jeziku i ćirilici. Mirko Đukić, magistar istorije književnosti, 6. marta 2012. godine javno je saopštio da ga Ministarstvo prosvjete i sporta diskriminiše i da mu krši ljudska prava. Naime, Đukić je tražio da se rješenje o nostrifikaciji njegove diplome izda na srpskom jeziku i ćirilicom pismu, koji je njegov maternji jezik, ali Ministarstvo nije uvažilo njegov zahtjev.

d. Diskriminacija žena

Žene u Crnoj Gori i dalje trpe diskriminaciju po raznim osnovama. Žene su nedovoljno zastupljene u Parlamentu i Vladi, ali i u institucijama na rukovodećim pozicijama i pozicijama odlučivanja. Povodom 8. marta međunarodnog dana žena u Skupštini Crne Gore organizovan je Ženski parlament. Predstavnice državnih institucija, NVO sektora i biznisa postavljale su pitanja nadležnima i iskazale nezadovoljstvo položajem žene u crnogorskom društvu. U parlamentu je od 81 poslanika 11 žena.

Dana 24. februara 2012. godine Balkanska istraživačka mreža je u Podgorici organizovala tribinu na temu Kaznena politika za seksualno nasilje u Crnoj Gori u regionu. Učesnici su na tribini rekli

da su kazne za seksualno nasilje izuzetno male. Prosječna kazna u višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju za silovanje je dvije godine i osam mjeseci, najveća je bila 11 godina, a najmanja 6 mjeseci. Učesnici su konstatovali da je poseban problem što je silovanje u braku kao krivično djelo u Crnoj Gori definisano kroz Zakon o nasilju u porodici te se ono djelo često maskira pod tim nazivom. Naglašena je i činjenica da se silovanje u braku goni po privatnoj tužbi, što dodatno otežava poziciju oštećenog. Na tribini je istaknuto da Crna Gora nema centar za zaštitu žrtava od seksualnog nasilja, te da se pomoć jedino može dobiti od NVO sektora.

Na IV konferenciji koju je organizovala Anima - Centar za žensko i mirovno obrazovanje iz Kotora, povodom 8. marta, pod nazivom Z(znanje) A(akcija) N(nenasilje) O(odgovornost) S(saosjećanje) S(sloboda), a koja je okupila žene marginalizovanih grupa, napisan je proglas i doneseni zaključci o budućim akcijama. Žene se u proglasu pozivaju da preuzmu odgovornost, budu nezavisne i solidarne, da se priključe protestima, bore za socijalnu pravdu, za ukidanje nejednakosti, bore za suočavanje sa prošlošću i tranziciju pravdu.

e. Diskriminacija pripadnika LGBT

U Budvi je 19. marta održana konferencija o pravima seksualnih manjina pod nazivom „Zajedno protiv diskriminacije“ u organizaciji Vlade Crne Gore a pod pokroviteljstvom premijere Igora Lukšića, uz podršku Međunarodne akademske konferencije „Pravda na Balkanu: Jednakost za seksualne manjine“, Odsjeka za sociologiju švedskog Univerziteta Lund, Instituta Vilijams, Pravnog fakulteta Univerziteta u Kaliforniji, Los Anđeles (UCLA), SAD, i Evropske komisije za prava seksualne orijentacije (ECSOL). Konferencija je okupila međunarodne eksperte i zagovornike ljudskih prava iz čitave Evrope, zvaničnike vlada, predstavnike Evropske komisije i Savjeta Evrope, diplomatski kor i lokalne NVO aktiviste. Cilj konferencije je prema riječima premijera Lukšića promocija preporuke Komiteta ministara savjeta Evrope o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Lukšić je poručio da je Crna Gora spremna da doprinese unapređenju ljudskih prava i sloboda u svim segmentima.

Ustavni sud je na sjednici 19. januara odbacio inicijativu premijerovog savjetnika Jovana Kojičića da se istopolnim parovima omogući uživanje prava koja proizilaze iz braka i vanbračne zajednice. Vanbračnu i bračnu zajednicu istopolnih lica ne poznaju Ustav, niti zakon, saopšteno je na sjednici Ustavnog suda. Iz LGBT foruma Progres, najavili su da je takvo određenje Ustavnog suda samo nagovještaj da će u narednom periodu LGBT prava dominirati u određenim zakonodavnim i političkim inicijativama. Kancelarija Ombudsmana krajem marta predala je Inicijativu za donošenje Zakona o istopolnoj zajednici saopšteno je od strane NVO LGBT Forum Progres koja je i predložila pokretanje inicijative. Iz LGBT Forum Progres ističu da je dato detaljno obrazloženje potrebe i osnova za donošenje predloženog propisa i da je ukazano na domaći normativni okvir i na relevantne međunarodne mehanizme koji promovišu zabranu diskriminacije po bilo kojem osnovu. Izvršni direktor LGBT Forum Progres Zdravko Cimbalević saopštio je da je priznavanje prava na istopolno partnerstvo prelazno rješenje do ostvarivanja prava na brak svim građanima i građankama Crne Gore povodom čega će pokrenuti i kampanju za odgovarajuće ustavne promjene. Ustavom je garantovano pravo na brak ali se brak može samo zaključiti uz slobodan pristanak muškarca i žene. Ustavom ne garantuje pravo na brak istopolnim parovima. U inicijativi, koju je podnijela zamjenica Ombudsmana Marijana

Laković, navodi se da u Crnoj Gori još nije dozvoljeno istopolnim parovima da uživaju bilo koje pravo koje proističe iz vanbračne zajednice, koja je u pogledu prava na međusobno izdržavanje i druge imovinsko-pravne odnose izjednačena sa brakom. Do sada su prava iz vanbračne zajednice pripadala samo heteroseksualnim osobama.

Zakonom o zdravstvenom osiguranju, koji je 15. marta 2012. godine stupio na snagu, predviđeno je da država finansira 80% troškova za promjenu pola transrodnim osobama. Iz NVO LGBT Forum Progres saopštili su da su zadovoljni tim zakonskim rješenjem. Radna grupa koja je formirana 25. oktobra 2011. godine, po pisanju Dana 8. marta 2012. godine, predložila je Vladi da donese Zakon kojim bi se osobama homoseksualne orijentacije, koji žive sa parterom dala ista prava kao i heteroseksualnim parovima koji žive u vanbračnim zajednicama. Dan piše da su predložene i promjene Zakona o matičnim registrima, centralnom registru stanovništva, Krivičnog zakonika, Zakona o zabrani diskriminacije, kao i donošenje podzakonskih akata.

Suđenje Vukosavu Raoniću po tužbi direktora NVO LGBT Forum Progres Zdravka Cimbalevića zbog napada i diskriminacije po osnovu seksualnog opredjeljenja završeno je 23. februara 2012. godine. Cimbalević je tužbu podnio protiv Raonića zbog nadoknade nematerijalne štete od 10 hiljada eura zbog napada u novembru 2010. godine. Suđenje je završeno tako što se Raonić izvinio Cimbaleviću i kazao da mu nije bila namjera da diskriminiše njegovu seksualnu orijentaciju već da je bio revoltiran zbog psa kojeg je Cimbalević šetao te da mu je uvredljive riječi kazao više u navici i žargonu, a ne da bi uvrijedio njegovu seksualnu orijentaciju. Cimbalević je prihvatio izvinjenje i saopštio da ubuduće neće prihvatati izvinjenje već će čekati konačnu sudsku odluku.

g. Diskriminacija radnika

Slučaj mobinga Marije Kamčeve - Marija Kamčeva je 01. februara 2012. godine prijavila GA da trpi mobing na poslu. Prema njenim navodima, u fudbalskom klubu 'Budućnost' gdje radi kao sekretarica kluba, već duže vrijeme se vrši pritisak nad njom. Kako je kazala istraživaču GA, uskraćeni su joj osnovni uslovi za obavljanje posla. Kamčeva je kazala kako se osjeća nepoželjnom na poslu, a posebno nakon pokušaja sprovođenja sistematizacije kojom se ukida njeno radno mjesto a koja ipak nije prošla. Nakon razgovora sa direktorom Budimirom Miranovićem u kojem je pokušala da dobije objašnjenje zbog čega je njena kancelarija zaključana, direktor više ne razgovara sa njom, kazala je Kamčeva GA.

Inspektori Komunalne policije iz Podgorice 5. marta 2012. godine, započeli su protest tražeći da se na posao vrate svi službenici komunalne policije koje je otpustio načelnik Radislav Vojvodić. Protest je motivisan, kako su saopštili, nezakonitim otpuštanjem Željka Popovića, od kog je Vojvodić tražio da neistinito svjedoči pred disciplinskom komisijom. Službenici Komunalne policije su podnijeli i krivičnu prijavu protiv Vojvodića zbog „nezakonitog snimanja“.

Suđenje Čobeljiću - Suđenje Nenadu Čobeljiću, predsjedniku Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore, nastavljeno je i u ovom kvartalu. Zamjenik disciplinskog tužioca Željko Ralević odustao je od vođenja disciplinskog postupka protiv Čobeljića zbog izjava u medijima zbog zastarjelosti postupka. Protiv Čobeljića se nastavljaju postupci zbog navodnih propusta u službi. Čobeljić je udaljen

iz službe krajem 2011. godine, do okončanja disciplinskih postupaka. Čobeljić, ističe, da se protiv njega vodi disciplinski postupci zbog sindikalnog djelovanja kako bi se zastrašili i izvršio pritisak na sve druge članove sindikata. GA je u prethodnom periodu više puta pozivala nadležne da zaštite rukovodstvo i članstvo ovog sindikata od diskriminacije i pritiska, ali nadležni nijesu reagovali.

XII Prava djeteta

Tokom februara 2012. održana je javna rasprava o Nacrtu Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti. U okviru javne rasprave održana su tri okrugla stola i to u Podgorici, Budvi i Bijelom Polju. Nikola Bertololini, šef sektora za primjenu projekata u delegaciji EU u Podgorici, ocijenio je da nijesu uvažene sve preporuke eksperata i da Nacrt ne olakšava razvoj hraniteljstva, da nema odredbi za reformu centara za socijalni rad i uspostavljanje instituta za socijalnu zaštitu, da sva djeca, bez obzira na državljanstvo neće imati pristup davanjima i da nema mehanizama koji bi podsticali decentralizaciju socijalnih usluga sa centralnog na lokalni nivo.

Uporedo sa izradom zakona krenulo se sa izradom Nacionalne strategije razvoja hraniteljstva u Crnoj Gori, koja podrazumijeva reformu sistema zaštite djece bez roditeljskog staranja kroz hraniteljstvo kao manje restriktivni oblik zaštite i izgradnju sistema kvaliteta zaštite djece bez roditeljskog staranja i preciziranje mehanizama uspostavljanja efikasnijeg sistema finansiranja hraniteljstva. Takođe se prišlo izradi Minimalnih standarda za hraniteljstvo kao oblik zaštite djece bez roditeljskog staranja.

U Skupštini Crne Gore usvojen je Zakon o maloljetničkom pravosuđu i time je ispoštovana preporuka Komiteta za prava djeteta.

Vlada Crne Gore podržala je u februaru međunarodnu kampanju „Jedno od petoro“ koju je pokrenula parlamentarna skupština Savjeta Evrope. Cilj kampanje jeste da se smanji i zaustavi pojava seksualnog nasilja nad djecom. Tim povodom, premijer Igor Lukšić održao je 10. februara 2012. godine radni sastanak sa članovima Vlade, Parlamenta, Ombudsmana i predstavnicima civilnog sektora.

Sekretarijat za opštu upravu i društvene djelatnosti iz Bara objavio je 2. marta 2012. godine rezultate istraživanja o prisustvu droge među đacima u toj opštini. U anketi je učestvovalo 929 učenika osmog i devetog razreda deset osnovnih škola i 1709 učenika tri srednje škole. Prema podacima, 17,84 % ispitanih učenika došlo je u dodir sa drogom, probali su je ili je koriste.

Slučaj Kolašin – Građanin D.K. saopštio je putem medija 18. januara 2012. godine, da je njegovog jedanaestogodišnjeg sina pretukao Duško Šćepanović, rukovodilac Centra za socijalni rad u Kolašinu. D.K. je kazao da je dječak pregledan u hitnu medicinsku službu u Kolašinu. U saopštenju stoji da su dječaku registrovane povrede u vidu crvenila obraza, hematoma ispod oba oka, ogrebotine i tragovi krvarenja iz nosa. Šćepanović je demantovao ove navode. Slučaj je prijavljen policiji u Kolašinu, koja je slučaj prijavila tužilaštvu. Mediji su i u ovom slučaju objavili informacije, između ostalog i fotografije roditelja, na osnovu kojih je moguće utvrditi identitet djeteta i informacije o socijalnom i drugom porijeklu djeteta. Dana 7. marta 2012. godine po drugi put je javno prijavljen direktor Centra Duško Šćepanović. Naime, V.R. koji je staratelj maloljetnom dječaku, saopštio je da je sa dječakom bio na razgovor kod Šćepanovića, a da je zatim izašao do kola. V.R. tvrdi da, kada se vratio, dječaka nije bilo u Centru a da su mu iz Centra kazali da je pošao u policiju da se žali na Šćepanovića. Policija je

potvrdila medijima da se dječak žalio i da su tu prijavu prosljedili tužilaštvu. Šćepanović je demantovao da je tukao dječaka, a kako su mediji prenijeli, njegovu planiranu press konferenciju zabranilo je Ministarstvo rada i socijalnog staranja. Ministarstvo rada i socijalnog staranja saopštilo je medijima da je formiralo komisiju koja će ispitati teške optužbe na račun rukovodioca Centra za socijalni rad u Kolašinu, Duška Šćepanovića. Iz tog resora najavljeno je da će komisija napraviti izvještaj a ukoliko bude potrebno, pokrenuće postupak u skladu sa propisima.

Tuča između maloljetnika - Dana 24. januara 2012. godine mediji su prenijeli informaciju o tuči između maloljetnika koja se dogodila u podgoričkom naselju Zabjelo. Mediji su objavili precizne inicijale maloljetnika, učesnika incidenta, kao i razred i škole koje pohađaju. Prema informacijama koje prenose mediji, napadači su maloljetni učenici iz IX razreda OŠ „Vuk Karadžić“, dok je žrtva napada kako je navedeno učenik OŠ „Oktoih“. Na sajtu Uprave policije dan ranije objavljeno je da su osumnjičeni za počinjeno krivično djelo smješteni u Centar za djecu i mlade „Ljubović“. Takođe, u Izvještaju Uprave policije se navodi da je žrtva incidenta primljena u Klinički Centar Crne Gore, nakon čega je prebačen na očnu kliniku u Beogradu gdje je izvršen hirurški zahvat.

Slučaj vanbračne zajednice - Dana 12. januara 2012. godine policija je privela mladoženju B.O. (19) zbog osnovane sumnje da je počinio krivično djelo vanbračna zajednica sa maloljetnicom. Po nalogu tužioca prijava je podnesena protiv njega, ali ne i protiv njegovog oca koji je, kako je kazala rožajska policija, u oktobru prošle godine kupio djevojčicu od H.G. iz Đakovice. Takođe, prema navodima medija istraga je pokazala da je maloljetnica, najvjerovatnije, kidnapovana jer je utvrđeno da su njeni staratelji u Đakovici prijavili njen nestanak. GA nema informacije da li će u konkretnom slučaju tužilaštvo pokrenuti istragu zbog trgovine ljudima. Za sada, procesuiran je samo B.O. zbog vanbračne zajednice sa maloljetnim djetetom. Četrnaestogodišnja djevojčica sa Kosova za koju se sumnja da je žrtva trafikinga nalazi se u programu zaštite. Djevojčica je od oktobra živjela se devetnaestogodišnjim B.O. iz Podgorice. Sumnja se da je djevojčica prodana za 900 eura. Povodom ovog slučaja Sabahudin Delić, pomoćnik ministra za manjinska prava, izjavio je da nijedan običaj nije iznad zakona, ni u ovom ni u bilo kom drugom slučaju ne može se pozivati na običaj, jer običaj nije iznad zakona.

Slučaj zlostavljana tri djevojčice - Na osnovu nalaza tima stručnjaka iz Beograda koji je uslijedio nakon ispitivanja tri maloljetne sestre, tužilaštvo je zaključilo da djevojčice nijesu zlostavljane u Domu u Bijeloj. Viša državna tužiteljka izjavila je da je utvrđeno da nema osnova za pokretanje krivičnog postupka protiv bilo kog lica za bilo koje krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Prema njenim riječima, ovakav zaključak istražitelja zasnovan je na svestranoj ocjeni svih dokaza i podataka koje je tužilaštvo pribavilo u prekrivičnom postupku i postupku izviđaja. Tužiteljka je takođe izjavila da neće pokretati postupak protiv tri sestre zbog lažnog prijavljivanja, s obzirom na to da su one djeca i da zbog te činjenice nijesu krivično odgovorne, niti se protiv njih mogu primijeniti krivične sankcije.

XIII Status raseljenih i internoraseljenih lica

Na sjednici održanoj 22. februara 2012. godine, Koordinacini odbor jednoglasno je usvojio izvještaj o realizaciji mjera iz integrisanog Akcionog plana za implementaciju strategije za trajna rješenja

pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na područje Konika. Duško Marković, ministar pravde i ljudskih prava i predsjednik odbora kazao je da je sjednica preduslov za početak rješavanja tog značajnog pitanja. Na sjednici je takođe dogovoreno da u što kraćem roku bude formirana ekspertska radna grupa koja će pripremiti izvještaj sa mogućim rješenjima položaja vraćana u Crnoj Gori o čemu će Koordinacioni odbor zauzeti stav u kom pravcu treba ići dalje.

Broj raseljenih iz BiH i Hrvatske je 3.412, a sa Kosova 9.367. Posebno je težak položaj Roma, Egipćana i Aškalija koji su nastanjeni u Kampu Konik I i II. Raseljeni i internoraseljeni iskazuju mali interes za dobrovoljan povratak, a uslovi za tu opciju su nepovoljni. Države iz kojih su ova lica iselila zbog ratnog stanja sada ne pokazuju veći interes da obezbijede kvalitetne uslove za povratak ovih građana. Sa druge strane raseljena i internoraseljena lica pokazuju najveći interes za lokalnu integraciju, međutim neriješen pravni status i loši materijalni i drugi uslovi predstavljaju značajnu prepreku.

Proces regulisanja statusa i dalje teče sporo. Rok za podnošenje zahtjeva je do kraja 2012. godine. Najveći problemi sa kojima se suočavaju ova lica u procesu regulisanja statusa i dalje su: skup proces pribavljanja dokumenata, putovanje u matične zemlje je nemoguće ako imaju samo raseljeničke legitimacije, značajan broj raseljenih nije upisan u matične knjige rođenih pa je procedura naknadnog upisa ili izdavanja dokumenata spora. Problem predstavlja i to što još uvijek nijesu ponuđene procedure za interno raseljena lica koja su stekla privremeni boravak, 90 lica, da postanu stranci sa stalnim nastanjenjem. Na osnovu podataka do kraja februara raseljeni iz BiH i Hrvatske status stranca sa stalnim nastanjenjem dobilo je 2013, dok je status stranca sa privremenim nastanjenjem dobilo je njih 62. Još uvijek status raseljenih lica ima 3.412 ljudi. Status stranca sa stalnim nastanjenjem dobilo je 2208, a status stranca sa privremenim boravkom dobilo je 28 interno raseljenih lica sa Kosova. Još uvijek status internoraseljenih lica ima 8.779. Od 2005. godine do danas u zemlje porijekla vratilo se 1.071 raseljenih i interno raseljenih lica. Na osnovu podataka Monstata, 4.312 lica nema državljanstvo. Ovi građani su u riziku od apatridije. Za sada se ne zna koliko je izbjeglica koji nemaju državljanstvo. UNHCR je obavijestila GA da će ti podaci najvjerovatnije biti poznati sredinom 2012. godine.

Ova lica imaju sužena prava zbog nemanja crnogorskog državljanstva. Interno raseljena lica ne mogu koristiti narodnu kuhinju i ne mogu se zaposliti u državnoj administraciji. Djeca Romi, Egipćani i Aškalije nijesu kvalitetno uključeni u obrazovni system. Djeca se obrazuju u školi koja je namijenjena samo za njih i koja je stacionirana u kampu na Koniku. Evropska komisija protiv rasizma i netrpeljivosti u izvještaju za Crnu Goru koji je objavljen 21. februara 2012. godine, konstatovala je sljedeće: „Procedura koja je utvrđena za rješavanje ovog pitanja (da se ova lica prijave za status stranca sa stalnim nastanjenjem) složena je i mnogi ljudi neće biti u mogućnosti da ispune postavljene uslove. Neki se od njih nalaze u riziku da de facto postanu apatridi. Lica koja nisu državljani Crne Gore, uključujući i „raseljena” i „interno raseljena” lica ne mogu da glasaju i ne mogu da se kandiduju na lokalnim izborima, a postoje i ograničenja da se oni prijave za crnogorsko državljanstvo“. Za kamp na Koniku ECRI je konstatovao da je u pitanju segregacija, dok su uslovi u kampu opasni i nehumani.

Milenko Jovanović, predsjednik Saveza udruženja raseljenika, javno je iznio stavove da će raseljena lica podnijeti tužbu Evropskom sudu za ljudska prava zbog toga što im država Crna Gora nije dala državljanstvo iako su neki od raseljenih tu duže od deset godina kao i njihova djeca koja su rođena u Crnoj Gori.

Ibrahim Bajri saopštio je putem medija 29. januara 2012. godine da mu Ministarstvo unutrašnjih poslova dvije godine nije odgovorilo na zahtjev za državljanstvo. Bajri je saopštio da je rođen u Crnoj Gori gdje živi već 26 godina.

XIV Ekonomska i socijalna prava

Ekonomska i socijalna prava u Crnoj Gori su ugrožena. Ustav Crne Gore garantuje ekonomska i socijalna prava i slobode. Tako, Ustav jemči pravo svojine, slobodu preduzetništva, pravo nasljeđivanja, pravo na rad, pravične i humane uslove rada, pravo na štrajk, obavezu države da obezbjeđuje materijalnu sigurnost licu koje je nesposobno za rad i nema sredstava za život i druga prava. Zakon o radu definiše da zaposleni imaju pravo na zaradu koja mora biti isplaćivana najmanje jednom mjesečno.

Na osnovu mjesečnih podataka Monstata, u februaru u Crnoj Gori prosječna zarada iznosila je 495 eura dok je minimalna potrošačka korpa za isti mjesec iznosila 786,3 eura. Zavod za zapošljavanje Crne Gore saopštio je da je 19. marta 2012. godine bilo 31,506 nezaposlenih lica. Visina materijalnog obezbjeđenja porodice iznosi oko 115 eura za porodicu od pet i više članova.

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija objavilo je 7. marta 2012. godine javni poziv za izbor dva člana NVO u Zajednički konsultativni odbor između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta.

U ovom kvartalu Unija slobodnih sindikata, Studentska unija i NVO MANS organizovali su dva građanska protesta zbog teške socijalno ekonomske situacije. Vladi su poslali zahtjeve za smanjivanje cijena struje, goriva i drugih proizvoda.

Stanovanje – Milorad Jovanović, Predsjednik komisije za dodjelu stanova licima u stanju socijalne potrebe opštine Nikšić javno je saopštio 9. marta 2012. godine da se stanovi namijenjeni za ove potrebe a u vlasništvu opštine nenamjenski koriste. Jovanović je kazao da ima tridesetak takvih stanova ali da lica koja u njima borave nijesu u stanju socijalne potrebe.

Slučaj Janjušević – Četvoročlana porodica Janjušević koja je 40 godina stanovala u službenom stanu u željezničkoj stanici Ostrog iseljena je 27. februara 2012. Godine, sa dvoje svoje maloljetne djece, nakon sudske odluke. Iz Željeznice Crne Gore saopšteno je da su zbog rekonstrukcije i adaptacije željezničkih stanica Nikšić i Ostrog iselili sve porodice koje su stanovale u zgradama željezničkih stanica. Zbog toga što porodice nijesu dobrovoljno napustile stanove, Željeznička infrastruktura koja je nasljednik ovih stanova, podnijela je 12 tužbi. Janjuševići su saopštili da njihovo stambeno pitanje nije riješeno, iako su 60 godina radili u Željeznici,. Prije iseljenja porodici nije riješeno stambeno pitanje a njihove stvari iznijete su iz stana pored zgrade u kojoj su stanovali.

Slučaj Grbe – Petočlana porodica Milenka Grbe iz Podgorice saopštila je putem medija 28. februara 2012. godine, da više nijesu u mogućnosti da plaćaju stan i druge obaveze za život, te da im prijete opasnost da budu izbačeni na ulicu. Milenko je bolestan od kičme i nigdje ne radi, dok njegova supruga prima 120 eura socijalne pomoći. Imaju troje maloljetne djece. Grbe su pozvali premijera Igora

Lukšića, Suada Numanovića, ministra rada i socijalnog staranja i Miomira Mugošu, gradonačelnika Podgorice da im pomognu da prevaziđu trenutnu situaciju.

GA je i u ovom kvartalu registrovala veći broj radničkih štrajkova kojim su radnici tražili isplate zaostalih naknada, otpremnina i pokretanje proizvodnje.

Radnici Prerade Kombinata aluminijuma štrajkovali su glađu 17. januara 2012. godine, zbog neisplaćenih zarada. Štrajk su prekinuli nakon što su ih posjetili članovi skupštinskog Odbora za praćenje i kontrolu procesa privatizacije u Crnoj Gori, koji su im obećali da će ih zastupati u pregovorima sa poslodavcem.

Ministar zdravlja Miodrag Radunović i reprezentativni sindikati zdravstva 10. februara 2012. godine potpisali su granski kolektivni ugovor, što je bio poslednji uslov da se i zvanično prekine štrajk koji je započeo 31. oktobra prošle godine. Takođe, potpisan je i sporazum o realizaciji programa za rješavanje stambenih potreba zaposlenih.

Sindikalna organizacija Šišковиć Visso Spuž donijela je odluku o stupanju u štrajk 20. februara 2012. godine. Odluka o štrajku je donijeta jer zaposlenima nije isplaćivana zarada od maja 2011. godine.

Bivši radnici preduzeća „Radoje Dakić“ iz Podgorice protestovali su 28. februara 2012. godine. Radnici su tražili da se i poslanici uključe u rješavanje njihovog problema završetka socijalnog programa. Oni su takođe tražili da im Uprava policije više ne izriče zabrane mirnih okupljanja.

Slučaj bivših radnika KAP – Dana 31. januara 2012. godine, bivši radnici KAP-a koji su otišli u penziju, protestovali su i blokirali kapiju Kombinata aluminijuma zahtijevajući uplatu beneficiranog radnog staža za šest godina i pare iz stambenog fonda. Kako je istakao Veselin Vukadinović, predstavnik bivših radnika, KAP im nije uplaćivao beneficije od 2006. godine a dug za 115 radnika koji su otišli u penziju iznosi oko milion eura. Osim toga, više od polovine tih 115 radnika steklo je uslov za isplatu novca iz stambenog fonda.

Slučaj bivših radnika Rudnika boksita - Na konferenciji za medije koja je održana 31. januara 2012. godine, radnici jamske eksploatacije Rudnika boksita, koji su tokom 2010. godine putem socijalnog programa napustili preduzeće, još nijesu ostvarili pravo na penziju. Sredinom 2010. godine polovina radnika je trebalo da ode u penziju, što nijesu ostvarili jer im **CEAK** nije uplaćivao doprinose za staž.

Slučaj bivših radnika „Autoprevoznog“ iz Nikšića - Oko 70 bivših radnika nekadašnje firme „Autoprevozno“ protestovalo je 31. januara 2012. godine jer, kako su saopštili, njihov zahtjev za isplatu dodatnih otpremnina nije ispoštovan. Najavili su danonoćno protestovanje ispred zgrade opštine Nikšić dok će druga polovina radnika protestovati u prostorijama SSCG.

Slučaj bivših radnika GRO „Radnik“ - Dana 5. januara 2012. godine, dok je trajala ceremonija obilježavanja Dana opštine, pedesetak bivših radnika GRO „Radnik“ održali su protest u centralnoj bjelopoljskoj Ulici slobode, tražeći da im se isplati dug za plate. Svetozar Čabarkapa, predstavnik bivših građevinara, predsjednik štrajkačkog odbora tom prilikom je još jednom saopštio

zahtjeve koji obuhvataju otpremnine od 500 eura po godini staža, akcije kompanije i povezivanje dijela staža.

Slučaj radnika KAP - U ovom kvartalu štrajkovali su i radnici KAP-a koji su blokirali izvoz aluminijuma iz fabrike nakon odluke uprave da 15. februara 2012. godine neće isplatiti zarade i odluke o prinudnim odmorima dijelu administracije.

Slučaj bivših radnika „Prve petoljetke“ - Bivši radnici bjelopoljske „Prve petoljetke“ juče su protestovali ispred opštinske zgrade tražeći isplatu 406 hiljada eura duga iz radnog odnosa. Prema riječima člana štrajkačkog odbora Kate Knežević radnici će uputiti zajednički dopis Vladi, odnosno premijeru Igoru Lukšiću kako bi zajedno pokušali da riješe problem.

„Guard Popovic“ - Šest radnika firme za obezbjeđenje „Guard Popović“ iz Podgorice 2. marta 2012. godine saopštili su putem medija da su ih nadležni u firmi otpustili jer su pisali molbu da im budu isplaćene dvije zaostale zarade. Radovan Kujačić, Duško Marković, Živko Adžić, Ratko Draganić, Petar Marković i Zoran Nikčević su otpušteni jer su pisali molbu za rukovodstvu da im budu isplaćene plate za novembar i decembar prošle godine. Radnici su najavili podnošenje tužbe protiv firme.

„Bjelasica Rada“ – Oko pedeset radnika fabrike mineralne vode „Bjelasica Rada“ iz Bijelog Polja protestovali su 6. marta 2012. godine, tražeći da im budu isplaćene plate i da se pokrene proizvodnja.

XV Zaključci i preporuke

- U Crnoj Gori u prvom kvartalu 2012. godine ostvaren je nedovoljan napredak u poštovanju i zaštiti ljudskih prava. Još uvijek zabrinjava selektivan pristup i nedovoljni napor vlasti na svim nivoima, u poštovanju i zaštiti ljudskih prava. Oblasti u kojima su poštovanje i zaštita ljudskih prava i dalje na zabrinjavajućem nivou su: neadekvatan proces suočavanja sa prošlošću, tortura, pravo na pravično suđenje, sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja, diskriminacija manjina, prava djeteta, položaj raseljenih i interno-raseljenih lica i ekonomsko – socijalna prava i slobode. Institucije u ovom kvartalu nijesu osnažile svoje kapacitete iako je u pojedinim institucijama popunjenost radnih mjesta niža od 50%. Nadležne institucije su sprovele veći broj istraga nego u prethodnom periodu, ali je neophodno da se istrage sprovedu u svim slučajevima iznijetih navoda o kršenju ljudskih prava. Tužilaštvo još uvijek nije dovoljno aktivno u zaštiti ljudskih prava.

- Nastavlja se pasivan odnos nadležnih državnih institucija kada je u pitanju proces suočavanja sa prošlošću. Zbog zakašnjelih i neefikasnih istraga, kao i loše pripremljenih optužnica, ni poslije skoro dvije decenije nema pravosnažnih presuda u procesuiranju ratnih zločina. Proces povratka protjeranih Muslimana iz Bukovice ne sprovodi se transparentno i na principima koji bi osigurali pomirenje u Bukovici. Neophodno je da proces bude transparentan i u interesu prognanih. Učestala sknavljenja spomenika civilnim žrtvama su rezultat neadekvatnog odnosa države prema ratnim zločinima koji su se dogodili početkom 90 tih godina. Neophodno je da nadležni učine maksimum i da identifikuju učinioce ovih nedjela.

- U prvom kvartalu 2012. godine, GA je registrovala devet slučajeva o navodima koje su građani iznijeli a koji se odnose na neki oblik zlostavljanja ili nehumanog postupanja. U šest slučajeva navodi se odnose na fizičko zlostavljanje a u tri slučaja radi se o navodima o ponižavajućem postupanju. Po našim saznanjima podnijete su četiri krivične prijave protiv službenika policije. GA nije registrovala presude protiv policijskih službenika zbog zlostavljanja. Glavni problem u ZIKS-u i dalje je pretrpanost zatvora

koja se kreće iznad 40%, te zbog toga Ministarstvo pravde treba da ubrza donošenje regulative o alternativnim sankcijama. I dalje postoje slučajevi gdje nadležne državne institucije, prije svega tužilaštvo, ne sprovode istrage za navode torture. Tužilaštvo treba da sprovede brze, efikasne i djelotvorne istrage u svim prijavljenim slučajevima za zlostavljanje. Uprava policije i ZIKS treba da suspenduju sve službenike protiv kojih je pokrenut krivični postupak zbog kršenja ljudskih prava do okončanja postupka.

- Politički motivisano nasilje bilo je izraženo i u prvom kvartalu 2012. godine. Registrovani slučajevi politički motivisanog nasilja ogledaju se u govoru mržnje i incidentima. Nadležne državne institucije moraju identifikovati sve počinioce i nalogodavce ovih nedjela. Neophodno je donijeti novi Zakon o vjerskim zajednicama, a u taj proces uključiti sve zainteresovane strane. Vlada treba da preispita ugovore koje je potpisala sa vjerskim zajednicama, a naročito djelove koji mogu dovesti do ozbiljnih ograničenja u poštovanju ljudskih prava.

- Pravo na pravično suđenje ni u ovom kvartalu nije ostvarivano na zadovoljavajućem nivou. Iako je od početka godine uveden institut besplatne pravne pomoći značajan broj građana i dalje nema adekvatan pristup sudu. Građani nijesu dovoljno informisani o postojanju besplatne pravne pomoći i procedure su spore što u praksi dovodi da se građani pojavljuju na sudu bez advokata iako su na vrijeme aplicirali za besplatnu pravnu pomoć. Advokatske tarife su previsoke, ne odgovaraju aktuelnoj socio – ekonomskoj situaciji, i treba naći način za njihovo korigovanje.

- Sloboda izražavanja, kao i pravo mirnog okupljanja i udruživanja i dalje je na veoma zabrinjavajućem nivou. Ni u ovom kvartalu nijesu učinjeni pomaci u istragama za ubistvo novinara Duška Jovanovića i ranije napade na novinare. GA pozdravlja napore Uprave policije u istrazi za napad na novinarku Oliveru Lakić, ali istraga mora dovesti do nalogodavca napada. Pravo na mirno okupljanje nije na zadovoljavajućem nivou. Ustavni sud još uvijek nije postupio po Inicijativi za ocjenu ustavnosti Zakona o javnim okupljanjima koji nije u skladu sa Ustavom i međunarodnim standardima i koji predviđa da se mirna okupljanja mogu zabraniti. Izjave koje je davao premijer Igor Lukšić i drugi visoki zvaničnici povodom organizovanja protesta zbog socio – ekonomske situacije i zahtjeva organizatora ne doprinose poštovanju prava na mirna okupljanja. GA najoštrije osuđuje postupanja zvaničnika opštine Budva koji su NVO MANS javno nazvali špijunskom organizacijom.

- I u ovom kvartalu registrovani su slučajevi kršenja prava na zaštitu ličnih podataka. Recepcijske službe hotela nastavljaju da krše prava na zaštitu ličnih podataka iako je Agencija za zaštitu ličnih podataka donijela preporuku da recepcijske službe prekinu praksu zadržavanja ličnih dokumenata. GA poziva sve hotele da preporuku primijene u praksi bez odlaganja a Agenciju da počne sa sankcionisanjem ukoliko se preporuka ne ispoštuje. U ovom periodu nije došlo do izmjene zakona koji nijesu u skladu sa standardima o zaštiti ličnih podataka. Građani još uvijek nijesu upoznati sa svojim pravima iz ove oblasti pa je neophodno da Agencija pokrene aktivnosti na edukaciji građana.

- Pripadnici manjinskih naroda, osobe sa invaliditetom, LGBT osobe i žene i dalje su najdiskriminisaniji u društvu. Vlada nije sprovedla transparentne procedure i kršeći data pravila konkursa imenovala je članove Savjeta za zaštitu od diskriminacije. Zabrinjavajuće je što Vlada nije predvidjela mjesto u Savjetu za predstavnika manjinskih naroda i što nije prije donošenja odluke o osnivanju Savjeta konsultovala manjinske savjete. Zabrinjava što nadležne institucije nijesu pokrenule aktivnosti i mjere na suzbijanju neproporcionalne nacionalne zastupljenost u državnoj administraciji, koja je i dalje neprihvatljivo mala kada su u pitanju Romi, ali i druge nacionalne zajednice. S obzirom da je Fond za manjine u ranijem periodu rijetko finansirao interkulturalne projekte, neophodno je planom za ovu godinu predvidjeti finansiranje takvih projekata. Upotreba manjinskih jezika nije na zadovoljavajućem nivou a posebno su ugroženi Romi jer je trenutna primjena romskog jezika neprihvatljivo mala. Proces prilagođavanja pristupa javnim ustanovama za osobe sa invaliditetom teče previše sporo i može se zaključiti da se po tom pitanju ništa ne realizuje. Zbog toga OSI još uvijek ne mogu da pristupe svim javnim prostorima i institucijama od egzistencijalnog značaja. Sudske kazne zbog diskriminacije OSI su previše blage i neće dovesti do suzbijanja ove pojave. Ostvaren je određen napredak u oblasti prava LGBT, međutim taj napredak nije dovoljan jer LGBT osobe još uvijek doživljavaju diskriminaciju i strah

da javno saopšte identitet. Nadležne institucije su dužne da promovišu i efikasnije štite prava svih manjina. Žene su i dalje diskriminisane i nijesu obezbijeđeni mehanizmi za političku zastupljenost žena. Nadležne državne institucije moraju razviti mehanizme koji će obezbijediti ravnopravnost žena u svim oblastima.

- Ekonomska i socijalna prava i u prvom kvartalu 2012 su na veoma zabrinjavajućem nivou. Veliki broj građana nije u mogućnosti da plaća troškove života, prije svega račune za struju zbog čega je Elektroprivreda Crne Gore utužila značajan broj građana a i isključila sa mreže. Sa druge strane država plaća subvencije za struju KAP-u i otplaćuje kredite u milionskim iznosima. GA je i u ovom kvartalu registrovala veći broj štrajkova zbog neisplaćenih zarada, otpremnina, nepovezivanja radnog staža i nepoštovanja kolektivnih ugovora. GA poziva sve poslodavce da ispoštuju prava radnika a nadležne državne inspekcije da sankcionišu svaki oblik diskriminacije i kršenja radničkih prava. U ovom kvartalu problematizovano je pitanje stanovanja za lica u stanju socijalne potrebe. GA poziva lokalne samouprave da preispitaju dosadašnje odluke o dodjeli socijalnih stanova i da razviju druge mehanizme koji će obezbijediti stanove za lica koja su u stanju socijalne potrebe. Prava djeteta ni u ovom kvartalu nijesu na zadovoljavajućem nivou. I dalje dolazi do kršenja prava na privatnost i zaštitu ličnih podataka djece u medijima. GA je registrovala i prijavljene incidente sa navodima o fizičkom zlostavljanju djece. Neophodno je da nadležne državne institucije sprovedu hitne i efikasne istrage u konkretnim slučajevima. GA pozdravlja pokrenute aktivnosti u cilju razvijanja sistema hraniteljstva.